

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 35
24/2020
13. jún 2020

Cena 0,60 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA LUDOVÍT ŠTEVKO:
IRENDA SA OPĀT NADÝCHLA
Strana 4.

UKRAJINA AKO PROJEKT
TERAZ RIADENÝ ZVONKA
Strana 5.

NAJSTARŠIA USTANOVIZEN
DNES MNOHÝM KOLE OČI
Strana 6.

VYHLÁSENIE VEDENIA MS
K STOROČNICI TRIANONU
Strana 7.

NA VYSLANIE K VENUŠI
ZO ŠTIAVNICKÝCH BANÍ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

V roku 1842 vyšla v časopise *Graham's Magazine* vo Philadelphii, kde bol Alan Edgar Poe hlavný redaktor, jeho hororová poviedka *Maska červenej smrti*. Princ Prospero si vybral tisíc svojich dvoranov a dvorných dám. Odišli za vysoké múry kláštora a izolovali sa od krajiny, kde žúrli mor – červená smrť. Žili si tam roztopašným životom, až kým sa na bujarom maškarnom plese neobjavila maska červenej smrti. Skosila ich všetkých, prvého princa Prospera...

Po pandémie už svet nikdy nebude taký ako pred ňou. Keď sa v dnešnej situácii späť pozrieme na uplynulé roky, mnohé sa nám bude zdať smiešne, nepodstatné, tragikomické. Azda sa vrátia do povedomia ľudí skutočné hodnoty, racionálne rozmýšľanie a návrat k normálnemu životu.

Komunálna satira si s obľubou brala za terč lekárov a celý zdravotnícky personál. Žaloby, upodobia, ohovárania, úplatkové kauzy. Zo dňa na deň národ vytzievle práce v nočných službách a počas víkendov. Odrazu sme uvideli riziká, ktorým sú denne vystavení. Styk s nakaženými ľuďmi, život v nebezpečnom prostredí, slovné až fyzické útoky, nedostatok zdravotníckeho vybavenia. Záchranári ohrozujúci samých seba, aby pomohli ostatným.

Útoky neoliberalov na kňazov a najmä na celú katolícku cirkev paušalizovaním niektorých nehodných jednotlivcov nemali už konca kraja. Ešte stále majú niektorí mocipáni v rukách najväčšie médiá. Inak by neprechádzali bez povšimnutia nových hrdinov. Severné Taliansko epidémia kruto postihla. Katolícky kňaz Giuseppe Berardelli bol pozitívne testovaný na prítomnosť koronavírusu. Farnici mesta Casnigo, kde slúžil, sa poskladali a kúpili pre neho pľúcnu ventiláciu. Duchovný, aj keď vedel, že bez nej mu hrozí istá smrť, ju daroval mladšiemu pacientovi. Otec Berardelli nasledoval príklad svätého Maximiliána Kolbeho. Lenže jeho príbeh bol pred sedemdesiatimi deťmi rokmi. Z Osvienčim ušiel väzeň. Vedenie tábora za trest vybralo desať väzňov, ktorých odsúdilo na smrť. Svätý Maximilián Kolbe obetoval svoj život. Ponúkol sa na výmenu za mladého muža, ktorý mal rodinu...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

R - 2020025

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

Storočnica Trianonu sa niesla v inom ovzduší ako doteraz Nechceme dejiny ako bremeno vzťahov

Dušan D. KERNÝ – Foto: zahraničná tlač

Storočnica Trianonskej mierovej zmluvy zo štvrtého júna 1920 sa uskutočnila v zmenenej, úplne inej atmosfére ako všetky predchádzajúce okrúhle výročia doteraz. Výrazný podiel na tom má najmä zmena vlády na Slovensku. Ale v posledných rokoch aj úsilie maďarskej vlády v čase, keď je v dlhodobom spore s Európskou úniou.

Zmena bola v Maďarsku. Tamojšia vláda odložila pompézne oslavy a odhalovanie pomníkov. Zmena bola aj vo vrcholovej slovenskej politike ojedinelým prístupom predsedu a podpredsedov Národnej rady Slovenskej republiky, predsedu vlády SR, ako aj ministra a ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

■ PARLAMENTNÝ VENEC

Po prvý raz sa v hlavnom meste Slovenskej republiky, ktoré sa ním stalo vďaka Trianonu, pri skromnom pamätníku na petržalskej strane konal slávnostný akt kladenia venca za účasti vrcholných ústavných činiteľov v takej zostave ako nikdy doteraz – zúčastnili sa na ňom predseda a podpredsedovia slovenského parlamentu. Predseda NR SR Boris Kollár v prejave prejavil porozumenie a ústretovosť, ale najmä významne a dôrazne proklamoval nevyhnutnosť budovať vzťahy do budúcnosti a nezaťažovať ich minulosťou. Pripomenul zásluhu predchádzajúcich vlád v posledných desiatich rokoch na dnešnom veľmi dobrom stave slovensko-maďarských medzištátnych vzťahov. Potvrdil tak kontinuitu slovenského záujmu o dobré vzťahy.

K vencu vrcholných predstaviteľov parlamentu pribudli popoludní prejavy občianskej spoločnosti, pre ktorú to bolo vyvrcholenie každoročných podujatí. Neúnavného organizátora miestneho matičiara Jozefa Schwarza tentoraz

Niekdajšie masové spomienkové podujatia na Mierovú zmluvu z Trianonu pri okrúhlych výročiach, plné konfrontačných tónov, tentoraz vláda našich južných susedov odložila, zrejme pod tlakom svetovej pandémie aj nevyriešených sporov s Európskou úniou.

nepodporila len zvyčajná malá skupinka, ale takmer sto účastníkov, medzi nimi recitácia a spev umelcov. Podujatie podporila Nadácia M. R. Štefánika, medzi nimi výrazný historik špičkový špecialista na historické okolnosti vzniku česko-slovenského štátu Ferdinand Vrábel a Spolok Martina Rázusa. Na Pamätníku mierových zmlúv pribudli dva vence a tradičná matičná stuha. Ako povedal historik F. Vrábel, ukázalo sa, že Bratislava nemá nijaké iné miestne pripomenutie na Trianon, mesto a ani jedna mestská časť ho názvom námestia či ulice nepripomína.

■ UZAVRETÁ TÉMA

Okrem predsedu NR SR Borisa Kollára aj zásadne, smerodajné vyhlásenie ministerstva zahraničných vecí

a európskych záležitostí k storočnici jednoznačne oprelo sebavedomie slovenskej strany o politiku predchádzajúcich vlád. Pripomenulo Základnú zmluvu podpísanú oboma štátmi v roku 1995: „Jej podpisom sme tému Trianon uzavreli,“ konštatuje vyhlásenie ministerstva k storočnici.

Pripomína slová ministra Ivana Korčoka v Budapešti: „Rozdielny pohľad na toto výročie nesmie zostať bremenom vzájomných vzťahov a je na predstaviteľoch oboch štátov, aby naďalej rozvíjali pevné a obojstranne užitočné medzištátne väzby na prospech všetkých občanov.“

Zásadne rozdielny spôsob, akým si pripomínali rôzne spolky, cirkvi či samosprávy toto výročie na juhu Slovenska, na jazykovo zmiešanom území, tentoraz

úplne prekryla pozoruhodná iniciatíva predsedu vlády Igora Matoviča. Po prvý raz sa v deň výročia Trianonu, ale zároveň aj v deň národnej súdržnosti Maďarov usporiadalo na Bratislavskom hrade stretnutie predsedu slovenskej vlády s vybranými predstaviteľmi maďarskej komunity. Po tom, čo drvivo vyhral parlamentné voľby, v ktorých maďarské strany nezískali ani jedno kreslo v stopäťdesiatčlennom parlamente, to bolo „skvelé, vynikajúce gesto“, ako to konštatoval niekdajší veľvyslanec SR v MR Rastislav Káčer z GLOBSEC-u. Bolo to gesto, že menšinová komunita má na úrad vlády otvorené dvere a za nimi chápajúceho politika, nemusia sa teda uchýľovať nikde inde. Je to aj plne v súlade s výročnou správou prezidentky Zuzany Čaputovej: Koaličná vláda má byť vládou aj pre národnostné menšiny.

■ KONFRONTAČNÉ POŽIADAVKY

Stretnutie s „významnými predstaviteľmi slovenských Maďarov“ Minulosť sme nepísali, budúcnosť je v našich rukách sa však skončilo pre predsedu vlády hlbokým sklamaním, keď podľa neho osobitne SMK zneužila podanú ruku. „Takýmto štýlom sa so mnou ani so Slováckmi nikto na Slovensku baviť nebude,“ vyhlásil. Nereálne, neprimerané nacionalistické požiadavky na autonómiu a zmenu ústavy predložili politici dlhoročne úzko spáti s maďarskou vládou stranou Viktora Orbána. Pre nich sa storočnica nestala príležitosťou na zmierenie, ale na konfrontáciu.

3 OTÁZKY PRE:

MUDr. Jaroslavu WENDLOVÚ, PhD., odborníčku na integratívnu medicínu

Stáročné tradície európskej medicíny

• **Dlhodobá sa venujete integratívnej medicíne v podpore zdravia. Čo je vlastne integratívna medicína v našom ponímaní?**

Integratívna medicína, ako vyplýva z jej názvu, integruje sa do klasickej medicíny inými diagnostickými a terapeutickými postupmi, aké používa klasickej medicína. Jej cieľom je liečebný efekt u pacienta v prípade, keď klasickej medicína nedosahuje požadovaný terapeutický účinok. V prevencii a začiatkoch štádiách ochorenia môže sa pacient rozhodnúť len pre integratívnu liečbu. Väčšina pacientov sa rozhoduje pre kombináciu klasickej a integratívnej medicíny, a to najmä pri chronických ochoreniach.

• **Z čoho vychádza integratívna medicína?**

Opiera sa predovšetkým o tisícročné skúsenosti tradičnej ázijskej medicíny, ktorej liečebné postupy vedecky overuje a implementuje do integratívnej medicíny, ďalej o niekoľko storočných skúseností tradičnej európskej medicíny a v neposlednom rade sú to najnovšie poznatky, liečebné postupy, overené vedecky, a implementácie do integratívnej medicíny a medicíny ľudských informačných bioenergetických polí.

• **V čom sú jej prednosti a na čo sa zameriava?**

Integratívna medicína sa zameriava na príčinu ochorenia, a nie na odstránenie symptómu. Diagnostika v integratívnej medicíne smeruje k odhaleniu včasných porúch vo funkcii orgánov a v regulačných systémoch. Dôležitou súčasťou

diagnostiky je nutričná anamnéza, údaj o počte hodín v týždni, venovaných pohybovej aktivite, expozícii zdraviu škodlivým chemickým látkam, radiačnej záťaži a záťaži elektromagnetickým vplyvom v rodine, na pracovisku, ktoré sa podieľajú na vyvolaní ochorenia. Táto oblasť spadá do psychosomatologickej medicíny, ktorá poskytuje špeciálne poradne s týmto zameraním. Špecialista pre psychosomatologickú medicínu ukazuje a navrhuje pacientovi cesty riešenia problémov, ktoré ho traumatizujú a nevie ich už sám vyriešiť. Navrhuje také riešenia, ktoré vytvoria harmonickjšie prostredie na jeho existenciu a pozitívne ovplyvnia liečebné procesy.

Zhovárala sa: Eva SISKOVÁ
Foto: internet

ISSN 0862-8823
24
91770862882007

V SNN 25/2019
SI PREČITATE

■ Slovenská republika už teraz hlási výrazný prepád zamestnanosti a enormný nárast dlhov
■ Generál Artúr GÖRGEY – najväčší hrdina Uhorska a podľa Košuta aj najväčší zradca
■ Väčšina slovenských učiteľov nepredvídateľnú situáciu s pandemiou koronavírusu zvládla

Prezidentka niečo pochválila a niečo aj skritizovala Vo vystúpení zazneli aj vážne podnety

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: agentúrny servis TASR

Vo štvrtok dopoludnia 5. 6. v slovenskom parlamente prezidentka Slovenskej republiky pani Zuzana Čaputová predniesla svoju prvú výročnú správu o stave štátu a spoločnosti. Následné vyjadrenia jednotlivých strán a frakcií na rýchlych brifingoch zabrali viac času ako potlesk, ktorý v sále NR SR zaznel pred fanfárami, ktoré odprevádzali dámu v sprievode predsedu parlamentu von z priestoru rokovacej sály.

Rozoberať jednotlivé rezorty podľa správy by nemalo veľký význam. Prezidentku dosť irituje stav, keď internetové sociálne siete rozširujú polopravdy a nepravdy, čo pomenovala výrazom infodémia.

■ PODPORA DOMÁCIM

Prezidentka skritizovala stav digitálnej infraštruktúry a zdôraznila potrebu jej zlepšenia. Tiež poukázala na to, že hospodársky model, ktorý bol založený na nízkych mzdách a na lákaní priamych zahraničných investícií, sa už zrejme vyčerpal. Slovensko by podľa prezidentky malo podporovať domáce podnikateľské prostredie. Skutočnosť, že je dielňou svetových

Mnohí pozorovatelia charakterizovali prvú správu prezidentky o stave republiky ako vyváženú.

automobiliek, by sme mali považovať za prechodné obdobie, ktoré malo svoje plusy, ale musíme sa z neho dostať, doplnila.

„Nevracajme sa do stavu spoločnosti pred koronou,“ vyzvala prezidentka. Vyzdvihla fakt, že pri boji s epidémiou sme dosiahli výborné výsledky na svetovej úrovni. Z. Čaputová pochválila obe vlády za boj počas pandémie koronavírusu.

■ UZNANIE VEDCOM

Prezidentka pochválila aj vedeckú obec za prácu počas pandémie. Kritizovala nedostatočnú podporu pre slovenskú vedu a výskum. Všetkých nás môže mrziť, že potenciál, ktorým slovenská veda a výskum disponujú, dlhodobo nedostával podporu, akú si zaslúži. Stačí si spomenúť, ako v nedávnej minulosti prišli veda a výskum o stovky miliónov eur, lebo prednosť dostali iné záujmy, ktoré mali zabezpečiť profit pre subjekty, ktoré sa na vede iba priživujú, uviedla.

Hlava štátu volá tiež po ochrane najzraniteľnejších a najchudobnejších – seniorov v domovoch sociálnych služieb, ľudí žijúcich bez pitnej vody a kanalizá-

cie, ľudí bez domova a ľudí odkázaných na pomoc iných. Chrániť treba podľa Čaputovej aj prírodu. Podporu si však podľa jej slov zaslúži aj umenie, kultúra a ľudia, ktorí v tejto oblasti pracujú.

Prostredie v justícii je podľa nej nateraz nastavené tak, že sa v ňom vírusu korupcie môže dariť. Ak si to niektorí zo sudcov a prokurátorov neuvedomujú, mali by zväziť svoje zotrvanie vo funkciách, vyhlásila Z. Čaputová.

■ ZA ZMENY V JUSTÍCIÍ

Zásadné zmeny potrebuje podľa nej aj systém disciplinárnej zodpovednosti sudcov a prokurátorov. Potrebné sú aj zmeny v systéme prokuratúry. Súčasný model prokuratúry je potrebné zlepšiť, zbaviť ho politických vplyvov posilnením verejnej kontroly a procesnej nezávislosti prokurátorov. Tieto zmeny musia byť dôkladné, premyslené a ich súčasťou musí byť riadny legislatívny proces s odbornou a verejnou diskusiou, povedala prezidentka SR. Iba deň predtým NR SR rokovala o zmene zákona o voľbe generálneho prokurátora, aby sa ním mohol stať aj ten právnik, čo prokurátora nikdy nerobil...

O hospodárenie na pôde aj v lesoch sa konečne zaujímajú politici Na pôdohospodárstvo čaká veľa noviniek

Štefan ZLATOŠ – Foto: Emil SEMANCO

Environmentálna polícia, samosprávy zapojené do dotačných procesov, prednostné nájom na pôdu v správe štátu pre mladých, malých a začínajúcich gazdov a štátna kafiléria. To je iba zlomok toho, čo avizoval pre prax predsedu Výboru Národnej rady SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie Jaroslav KARAHUTA.

Po razantnom pracovnom rozbehu ministra Mičovského je to pre poľnohospodárstvo ďalšia dobrá správa. Ešte lepšou je, že proces nebude čisto legislatívno-direktívny, ale začína sa predložením tém na verejnú diskusiu. Potvrdil to aj Jaroslav Karahuta slovami: „Otváram verejnú diskusiu k štyrom dôležitým témam z rezortu pôdohospodárstva.“ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR taktiež víta návrhy pre agrosektor, ktoré takto dalo na verejnú diskusiu hnutie Sme rodina. Oznamoval to hovorca ministerstva Vladimír Machalík v reakcii na opatrenia predstavené Jaroslavom Karahutom. „Určite sa nimi budeme zaoberať, keď ministerstvo dostane o nich bližšie informácie. Určite

budú o tom prebiehať aj rokovania,“ potvrdil hovorca Machalík.

■ TÉMY NA DISKUSIU

Ide o návrh na rozšírenie a posilnenie kompetencie environmentálnej polície o odborníkov na veterinárne epidemiologické hrozby, spôsobené nesprávnou likvidáciou tiel hospodárskych zvierat, o pôdnu políciu, zapojenie starostov a miestnych zastupiteľstiev do riešenia užívateľských vzťahov pri prijímaní žiadostí o dotácie na pôdu, teda o takzvané priame platby, doriešenie otázok prednostných nájomov na pôdu v správe Slovenského pozemkového fondu a vybudovanie nového štátneho asanačného podniku.

Jaroslav Karahuta nie je iba politický nominant. Koaličný partner Sme rodina poveril riadením „poľnohospodárskeho“ výboru vyštudovaného veterinára potravinára, poľnohospodárskeho odborníka so skúsenosťami doma aj v zahraničí. Jeho prioritou je potravinová sebestačnosť. Jaroslav Karahuta tvrdí, že „Slovensko pri správnom nastavení rezortu pôdohospodárstva má na to, aby bolo dostatočne sebestačné vo všetkých potravinách mierneho klimatického pásma. Naša krajina má na to takmer ideálne podmienky. Potvrdením týchto slov je skutočnosť, že našimi hlavnými dodávateľmi týchto potravín sú okolité štáty, ktoré majú podstatne hor-

Nová slovenská vláda si stanovila významný cieľ v poľnohospodárstve – potravinovú sebestačnosť vo všetkých potravinách mierneho klimatického pásma.

šie klimatické podmienky a dokážu vyprodukovať dostatok týchto potravín nielen pre seba, ale aj pre export. Stačí, aby sa pripravili transparentné dotačné a podporné podmienky, aby sme sa zbavili korupcie a aby konečne na zodpovedných miestach sedeli ľudia, u ktorých je spoločenský záujem povýšený nad záujmom jednotlivca.“

■ PODMIENKY NECHÝBAJÚ

Práve v čase, keď predseda Výboru Národnej rady SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie Jaroslav Karahuta predkladal na

verejnú diskusiu štyri vyššie uvedené témy, parlament Českej republiky skloňoval návrh, aby sa v českej maloobchodnej domácej sieti ponúkal zákonom stanovený až osemdesiatpercentný podiel potravín z domácej produkcie. Mali by sme si uvedomiť, že u nás na Slovensku máme dobré zdroje pitnej vody, máme dostatočný počet slnečných dní a ideálne striedanie ročných období vrátane klimatických podmienok počas svetlých dní a tmavých nocí, čo dáva predpoklady na to, že dokážeme vyprodukovať potraviny nášho klimatického pásma najvyššej kvality.

VŠIMLI SME SI

Pri nedávnej prehliadke Banického múzea v Rožňave ma upútala poštová schránka z Drnave. Tamojšia zlievareň už dávno neexistuje, ale s jej výrobkami sa môžeme dodnes stretnúť nielen na Slovensku, ale aj za jeho hranicami.

Stopy gemerskej železnej doby

Lektor Banického múzea v Rožňave Norbert MOGYOROSI pri poštovej schránke odliatej v Drnave

Bola to pomyselná čerešnička gemerského „zlatého veku železa“, keď Juraj IV. Andráš po svojich rodičoch zdedil krásnohorské a štítnické panstvo a železiareň, ktorú v roku 1817 postavila v Drnave jeho matka Mária Festeťichová na mieste štyroch bývalých slovenských pecí. Juraj IV. bol županom šarišskej a gemerskej župy a veľa cestoval. Pri študijnej ceste po Švajčiarsku, Francúzsku a Anglicku prešiel všetky významné strediská železiarskej výroby. Pod vedením anglického odborníka Williama Buildona v Drnave postavili vysokú pec so zlievarňou, skujňovacie hámre a ďalšie výrobné zariadenia, kde spolu s baníkmi pracovalo vyše tristo robotníkov. V tomto období to bol najmodernejší železiarsky závod v celom Uhorsku. Rozhodujúce pre železiareň bolo stretnutie Juraja IV. pri plavbe z Anglicka so Štefanom Sečénim, ktorého nadchli londýnske mosty cez Temžu, a rozmýšľal, ako spojiť Budu a Pešť cez Dunaj. V Londýne sa stretol s odborníkom na stavbu mostov Williamom Tierneym Clarkom, z čoho sa neskôr zrodil návrh na postavenie Reťazového mosta v Budapešti. Juraj IV. Andráš prišiel s návrhom odliatť jednotlivé diely v drnavskej zlievarni. V múzeu na hrade Krásna Hôrka možno vidieť jeden skúšobný, ktorým gróf Andráš presvedčil o technickej vyspelosti drnavskej zlievarne. Slávu gemerského železa šírilo aj zábradlie dunajského korza či kandelábre s označením Drnavská železiareň. V roku 1851 sa železiareň prezentovala aj na prvej svetovej výstave v Londýne, vďaka čomu mohli v Drnave odliatť pre londýnsku metropolu známe červené telefónne búdky.

Marián ŠIMKULIČ

O výstavbe priehrady v Slatinke sa uvažuje od polovice päťdesiatych rokov Nová vláda stopla starý projekt

Po vyše polstoročí sa splnili nádeje Maloslatinčanov a ochranárskych aktivistov. Nová vláda odmietla stavbu priehrady, ktorá mala zatopiť krajinársky i prírodné cenné údolie Slatiny vrátane idyllickej dedinky Slatinka.

Začiatkom päťdesiatych rokov minulého storočia prehradili vodní hospodári bystré vody rieky Slatiny neďaleko dediny Môtová, ktorá je dnes súčasťou Zvolena. Môtovská priehrada s objemom 3,821 milióna kubického metra zatopila sedemdesiat hektárov údolia. V hrádza nainštalovali elektrárňu a okrem toho úžitková voda slúži potrebám zvolenských podnikov. Spočiatku bol na jej brehoch čulý rekreačný ruch, o čom svedčia početné chatky. Vzhľadom na zhoršujúcu sa kvalitu vody sa dnes kúpajúci vystavujú zdravotnému riziku, a tak na svoje si tu prídu iba ak rybári.

V roku 1954 sa prvýkrát začalo hovoriť o výstavbe ďalšej hrádzce, za ktorou sa malo rozliať priehradné jazero s rozlohou 2,66 štvorcového kilometra. Ako dôvod sa uvádzala potreba zvýšiť hladinu v Hrone, do ktorého sa Slatina vlieva pod Zvolenom, aby sa tak dosiahla dostatočná zásoba vody pre atómovú elektrárňu v Mochovciach a pre zavlažovanie poľí na dolnom toku Hrona. Na každú stavbu však treba peniaze, a tie sa na stavbu v Slatinke akosi nenachádzali. (V roku 2010 odhadli náklady na osemdesiatšesť miliónov eur.) Bolo tak aj preto, lebo pod vodou by skončil malebný úsek údolia Slatiny, ktorá sa tu zahĺbenými meandrami prehrýza cez

severnú okraje Javoria. Zároveň by tak padli za obeť cenné územia s výskytom vzácných druhov rastlín a živočíchov a zatopená by bola aj dedinka Slatinka.

Aj keď sa stavať nezačalo, štát a vodohospodári konali. V Slatinke,

ČO INÍ NEPÍŠU

Most v centre obce Slatinka

ktorá sa písomne prvýkrát spomína v roku 1388, začala platiť stavebná uzávera a väčšina z asi dvesto päťdesiatich obyvateľov sa musela voľky-nevoľky presťahovať do Zvolena alebo do Zvo-

lenskej Slatiny, do ktorej dnes Slatinka administratívne patrí. Po zmene politických pomerov sa ozvali ráznejšie hlasy proti výstavbe priehrady. V tomto smere je najagilnejším OZ Slatinka, ktoré svoje argumenty o nezmyselnosti stavby podložilo vedeckými štúdiami, názormi odborníkov. Ponovembrové vlády viackrát venovali Slatinke pozornosť. Tá súčasná rozhodla, že sa priehrada stavať nebude.

V dnešnej Slatinke žije asi dvadsať trvalých obyvateľov, ale počas víkendových či sviatočných dní tu vládne dedinský či skôr chalupársky ruch. Napriek neistote väčšiny domov udržiavajú, ale sú aj také, na ktorých si pochutnáva neľútostný zub času. Po troch stratených generáciách sa azda vráti do Slatinky nový život a jej obyvatelia už nemusia s obavami čakať, „kým príde veľryba“ (v románe pod týmto názvom sa vrátil do rodnej Slatinky spisovateľ Ján Beňo). Osobne si tu viem predstaviť živý skanzen s remeselnou a roľníckou výrobou.

Do Slatinky sa dostaneme krátkou odbočkou z cesty Zvolen – Detva alebo nenáročnou pešou vychádzkou od Môtovskej priehrady. Asi šesť kilometrov dlhý náročný chodník Údolím rieky Slatina zriadilo spomínané občianske združenie.

Text a foto: Jozef SLIACKY

Keď začať, tak od gruntu

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Proletársky internacionalizmus s neobmedzeným bratstvom medzi národmi a s jeho oduševnenými vyznávačmi narobil škody v duševnom stave našich ľudí, ktoré sa budú ťahať ešte pár generáciami. Národ, národnosť, všetko nepodstatné veci, všetci sme bratia. Ábel a Kain tiež boli bratia, a ako to dopadlo. Falošná Marxova predstava celosvetového bratstva nahnala špinavej vody už na náhon mlyna povestného zvolenského podžupana Bélu Grünwalda. Jeho predstava bola hádzanie slovenských detí do maďarizačného mlynčeka, z ktorého vypadnú maďarské, lepšie povedané pomaďarčené detičky plné lásky k maďarskej vlasti. Pozor, tento mlyn melie ďalej, ticho, ale nie nebadane. Vďaka koalíčnému objímaniu sa predošlých vlád s maďarskými stranami s čisto etnickým pod-

hubím máme železničné stanice s maďarskými či pomaďarčenými názvami, biele tabule pri vjazde a výjazde z dedín na slovenskom juhu, reklamy už len v maďarčine, diskrimináciu slovenských detí v národnostne zmiešaných obciach. Maďarizačný zákon „o názvoch obcí a iných miest“ z roka 1898 predsedu vlády Dezidera Bánffyho stanovil, že každá obec môže mať len jeden oficiálny názov určený ministerstvom vnútra. Ktorá slovenská či rumunská obec v maďarčine nemala názov, bol jej pridelený. V Slovenskej národnej rade tento argument proti pomaďarčovaniu slovenského juhu neodznal. Naopak, schválili sa zákony, ktoré umožňujú zahraničným kapitálom dotované nákupy pôdy cudzincami, zahraničné podpory pre vybrané slovenské, resp. na Slovensku cudzincami založené firmy. Venuje sa

štátoprávnemu hľadisku Historický odbor SAV? Pracuje dôsledne na historickej pamäti Slovákov ÚPN? V tomto marazme niekto spochybňuje úlohu Matice slovenskej? Sú členovia Matice medzi poslancami v parlamente? Keď sa teda už má

KOMENTÁR

likvidovať Matica, jednoduchšie bude začať od gruntu...

Piata kolóna nebola len v Španielsku za Franca. Veľkolepá myšlienka sa objavila na istom zasadnutí predstaviteľov slovenských a maďarských samospráv zo susediacich rájov. Úvaha o vytvorení spoločnej maďarsko-slovenskej Novohradskej župy – Nógrádi župy. Predniesol ju, samozrejme, predstaviteľ zo Slovenska plynulou maďarčinou, na internete ju umiestnil slovenský server píšuci v maďarčine.

Lebo to je údajne záujem všetkého obyvateľstva v pohraničných oblastiach. Predpokladané hlavné mesto župy Šalgótarján. Pre zaujímavosť, jedno z jeho predmestí sa volá Bysztriczca. Len tak ďalej, prečo zastať na polceste. Maďarská Nógrádska župa si len posunie hranice smerom na sever, Gemersko-Malohont sa pripojí k Boršódsko-Abovsko-Zemplínskej župe, Komárňansko-ostrihomská župa si do názvu doplní Nové Zámky a Dunajskú Strelu a je vymaľované. Spišské mestá už v prenájme Poľsku boli, prečo nepokračovať v tradícii, Oravu im prihodíme zadarmo. Kysuce podľa projektu prezidenta Novotného zalesníme a nasadíme tam medvede a vlky. Projekt Protektorátu Čechy a Morava až po údolie Váhu už tiež bol raz na stole. Prešovská a Košická župa sa premenujú na Eperjes-Kassa. Pozsony, po starom Bratislava, bude predmestie Viedne, úrodné polia po Nitre priemyselnými zónami Viedensko-bratislavskej župy. Rokovania o rozdelení Slovenska sa môžu uskutočniť vo Viedni, nech sa držia staré zvyky. Slovenskej vláde a parlamentu sa výsledok rozhraničenia len oznámi. Vláda následne buď abdikuje, alebo sa presťahuje

do Zvolena. Ak sa to pre tých pár felvidéckych pastierov oplatí. Sveta bude ľuďom žiť v nových župách. Systém riadenia bol rozpracovaný už za Uhorska. Vďaka nášmu plánovanému uvoľneniu nákupu učebníc dostanú školy určite zadarmo učebnice dejepisu a maďarčiny, Apponiho (Oponického) zákony sa len preložia do reči reziduálnych Slovákov. Hospodárstvo sa oprie o kvázi neštátne podporné spolky. V Maďarsku je ich viac než dost už teraz a peniaze nepoznajú hranice. O terajšiu maďarskú podporu firiem na Slovensku s maďarským pozadím už sa zaujímalo aj naše ministerstvo hospodárstva. Výsledok neznámy. O kultúru a prípadnú výmenu obyvateľstva, sťahovanie kedysi slovenských detí na Dolnú zem sa postará oživený peštiansky spolok FEMKE, ktorý opäť preberie majetok Matice. Reinkarnovaný Svetozár Hurban Vajanský môže začať písať novú veršovanú poviedku Herodes. O zlikvidovanie zvyšku Slovenska sa postará Schengen a chcená či nevedomá slepota našich poslancov a ich voličov. Maďarsko-poľský sen o spoločnej hranici sa stane realitou. A je vyriešený Trianon, Mníchov i Viedeň.

Po sto rokoch od Trianonu

Dušan D. KERNÝ

Storočnica Trianonu sa odohráva v mimoriadnej situácii – dva z dvanástich štátov, ktorých sa priamo či nepriamo týkala, Maďarsko a Slovensko, sa nachádzajú v doteraz najlepších medzištátnych vzťahoch. Oba štáty sú dnes členmi najvýznamnejších svetových zoskupení – Európskej únie a Severoatlantickej aliancie.

Sú prepojené v regionálnom združení Vyšehradskej štvorky. Cesta Slovenska aj následkom politiky maďarských vlád nebola do týchto združení jednoduchá. Dnes to však netvorí záťaž politických a diplomatických medzištátnych vzťahov.

Storočnica je pre nás Slovákov mimoriadne silným podnetom uviesť si, čo všetko sme prekonalí a prekonávame pri formovaní štátu. Jeho základy, práve tak ako aj národného maďarského štátu, formovala Trianonská mierová zmluva. Je to dôležité.

K tejto poznámke ma vo štvrtok štvrtého júna o siedmej podnietila jediná veta ranného Rádiožurnálu: pred sto rokmi bola podpísaná Trianonská mierová zmluva, ktorá „určila hranice medzi Slovákami a Maďarmi“.

POZNÁMKA

Asi som nepočul, že o pol druhu hodiny neskoršie zaradia príspevok o dnešnom prístupe historikov a verejnosti k tomuto výročiu z roka 1920. Stručná veta sa mi zdala nielen málo, ale aj ma prekvapila zjednodušením. Zmluva totiž určila mnohé, ale to, čo neurčila, boli práve hranice medzi Maďarmi a Slovákami, lebo v oboch štátoch zostali menšiny, v Maďarsku vyše štyristotisíc Slovákov. Zmluva sa podrobne zaoberala ich postavením, čo však maďarské vlády po roku 1920 nikdy

nedodrži. Čo nám Slovákom táto skúsenosť hovorí?

Dnes po sto rokoch nejde len o to, ako sa k tomu stavia maďarská či slovenská politika, nehovoriac o tom, čo nám podsúva časť publicistiky, dnes nejde o etnickú hranicu. Presnejšie povedané, nejde o to, aby deliaca čiara išla po etnickej hranici, ale po hranici rešpektovania demokratických zásad a medzinárodných zmlúv, medzinárodných záväzkov. A to tak minulých, ale a tých, ktoré sme prevzali pri vstupe do Európskej únie. Na nich stojí, ale aj padá Európska únia, jej pomery pri rešpektovaní zásad právneho štátu. Deliacou čiarou osobitne dnes, v dnešnej Európskej únii, by teda malo byť to, ako pristupujeme k demokratickým zásadám právneho štátu, a nie podľa toho, ako ide etnická hranica. Povedzme to priamo – Trianonská

mierová zmluva určila pomery celej strednej Európy, okrem iného určila hranice česko-slovenského štátu, dnešné medzinárodne uznané hranice Slovenskej republiky. Zmluva presadením revolučnej zásady legálnosti a legitimity samourčovacieho práva národov, zásady, ktorú presadil prezident USA Wilson, sa vlastne stala základom moderného Slovenska.

Dnešným jazykom môžeme povedať jednoznačnejšie, že Slovensko sa Trianonom, ktorého jedným zo signatárov bol podpredseda Slovenskej ligy v Amerike Dr. Štefan Osuský, rozhodlo pre Západ. Rozhodlo sa opustiť zaostalý štát s obmedzeným volebným právom, štát, ktorého monarchistická politická elita nenašla, až do nástupu Mussoliniho a Hitlera k moci, nijakých partnerov v USA a v európskych parlamentných demokraciách.

Rozhodli sme sa vtedy, v roku 1920, jednoznačne pre Západ, a nie pre polofeudálny zaostalý štát s tvrdou odnárodňovacou politikou, zaťažený pri vzniku, čo Slovensko tvrdo zasiahlo tak červeným, ako aj bielym terorom. Štát, ktorého spoločnosť sa doteraz nevyrovnala s minulosťou. Nielenže sa nevyrovnala s Trianonom, ale ani s holokaustom a komunizmom.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pre spisovateľa Miroslava Piusa boli veci emancipácie slovenského národa a hľadanie pravdy vlastné od študentských čias. V roku 1963 organizoval stretnutie vysokoškolákov na Devíne, kde si zaspievali Kuzmányho Kto za pravdu horí. Nadchýnal sa publicistikou Romana Kaliského a ďalších literárnych osobností. O dva roky neskôr sa podieľal na príprave karnevalu bratislavských vysokoškolákov, kde zosmiešnili generálneho tajomníka ÚV KSČ a prezidenta republiky Antonína Novotného. Jeho slová: „Soudruzí, udělejte si karneval, ja vám věřím,“ napísali na transparent, pod ktorým viedli somára vypožičaného zo zoológickej záhrady. Neskôr veľký inkvizítor Ludovít Pezlár sa mu vyhrážal, že ho vyhodí zo školy, pred čím ho zachránil vedúci katedry profesor Miloš Gosiorovský. Miro v tom istom roku debutoval básnickou zbierkou Pyrománia. O tri roky neskôr písal do študentského časopisu Echo. Po promócií robil literárneho redaktora v rozhlase. V auguste 1968 pracoval v ilegálnom vysielači

proti okupačným vojskám v štúdiu Mesto na Dunaji. Ešte stihol vydať zbierku Cesta na koniec smrti, keď ho eštebáci obvinili, že je členom tajnej ozbrojenej skupiny na fakulte. Napísal dva listy vedúcemu tajomníkovi

začal zbierať príbehy z konca druhej svetovej vojny. V knižke spojil zážitky viacerých rozprávačov. Je svedectvom o vojnovom, ako aj povojnovom diani v jeho rodnom Požitaví. Sugestívne opísal útok na nemeckú

moch hlavné postavy a zarábali ťažké peniaze. Miro patril do inej skupiny. Bol persona non grata podobne ako spisovateľ Roman Kaliský, spevák Jožo Barina, novinári Gavrill Gryzlov či Jano Čomaj.

štyridsaťpäť rokov. Po prevrate v roku 1989 ho na pokračovanie uverejňovali Požitavské noviny. Rozprávačským štýlom a esprítom mi pripomína jeho úsmevné Veľké malé dejiny, ktoré vydal pred tromi rokmi, akurát príbehy sú smrteľne vážne. Autor sa nezaprel.

V úvodnej kapitole knižky Pius napísal: „V roku 1965 navštívil Bratislavu spolu so svojou životnou družkou Simone de Beauvoirovou jeden zo spoluzakladateľov francúzskeho existencializmu spisovateľ a dramatik Jean Paul Sartre. Dominik Tatarka mu položil otázku: „Prečo píšete?“ Sartre sa zamyslel, zložil si z nosa okuliare a odpovedal: „Preto, aby som si zapamätal.“ Áno, na papier dávame to, čo máme v pamäti, dodáva Pius a pokračuje citáciou G. G. Márqueza: „Život nie je to, čo človek prežil. Ale to, na čo sa pamätá a ako na to spomína, aby o tom mohol písať.“

Miroslav Pius vydal ďalšie autentické svedectvo o surovostiach a ľudskosti v dobách minulých. Kto vydá pravdivé svedectvo o tejto zmätenej koronavirovej dobe?

O minulých surovostiach a ľudskosti

Peter VALO

komunistickej strany Gustávovi Husákovi a musel z rozhlasu odísť. Vystriedal viacero zamestnaní a zovšadiaľ ho vyhodili. Stal sa indexovým autom, odsúdeným na nečinnosť. V polovici sedemdesiatych rokov mu pomohli priatelia zo Slovenského literárneho fondu, keď mu poskytli štipendium na napísanie románu z čias SNP. Do literatúry sa teda pokúsil vrátiť cez módnú tému, ktorú vítala aj politická verchuška. Opustil Bratislavu a v rodnom kraji okolo Nemčian

vojenskú kolónu neďaleko Zlatých Moraviec či vypálenie Skýcova.

Po dvojročnej práci sa jeho knižka Pred detstvom neujdeš dostala do edičného plánu martinského vydavateľstva Osveta, kde ju pripravili do tlače. Pezlárovskí poskokovia ho nejako objavili a vydavateľ román musel stiahnuť doslova z rotačky.

Po tzv. nežnej revolúcii sa vynorilo veľa „disidentov“, ktorí za totáča veselo vydávali knihy, prijímali ocenenia, hrali vo fil-

Po politickom prevrate pracoval na ministerstve školstva, na ministerstve kultúry, bol generálny riaditeľ Národného osvetového centra a neskôr Domu Matice slovenskej v Bratislave.

V roku 2002 opustil hlavné mesto a vrátil sa domov do Nemčian. Opravil starorodičovský dom a začal vydávať v skromných nákladoch jednu knihu za druhou. V poslednom čase sa venoval viac historizujúcej literatúre faktu.

Rukopis Pred detstvom neujdeš ostal v jeho písacom stole

SEBAOBRAHA

Koncom mája nadobudol účinnosť zákon č. 136/2020 o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, ako aj prechodné ustanovenia súvisiace s mimoriadnou situáciou, týkajúcou sa ochorenia COVID-19. Novela zákona o zájazdoch reaguje na mimoriadnu situáciu, týkajúcu sa pandémie infekčného ochorenia COVID-19, ktorá spôsobila obmedzenia v cestovnom ruchu, tým aj poskytovanie a predaj zájazdov cestovnými kancelárkami, a tiež nemožnosť využitia zájazdov cestujúcimi. Upravuje možnosť cestovnej kancelárie poskytnúť náhradný zájazd, možnosť určitých skupín cestujúcich náhradný zájazd odmietnuť a takisto následné usporiadanie vzťahov medzi cestovnou kanceláriou a cestujúcim.

Zákon o zájazdoch

Novela zákona upravuje zájazd, ktorý pre mimoriadnu situáciu z dôvodu ochorenia COVID-19 v Slovenskej republike alebo podobnej situácie v cieľovom mieste alebo v ktoromkoľvek mieste trasy zájazdu nie je možné poskytnúť, zájazd, ak cestujúci alebo cestovná kancelária v čase od 12. marca 2020 odstúpili z dôvodu neodvratiteľných a mimoriadnych okolností a cestovná kancelária nevrátila cestujúcemu všetky platby, ktoré na základe zmluvy o zájazde od neho prijala, zájazd, ak cestujúci v čase od 12. marca 2020 odstúpil s povinnosťou zaplatiť odstupné a k vyrovnaní odstupného nedošlo.

V uvedených prípadoch je cestovná kancelária oprávnená cestujúcemu navrhnúť zmenu zmluvy o zájazde alebo zaslať oznámenie o náhradnom zájazde, ak cestujúci neprijme navrhnutú zmenu zmluvy o zájazde. Ak cestujúci prijme zmenu zmluvy o zájazde, teda vyberie si alternatívu a vycestuje na zájazd, sú s cestovnou kanceláriou povinní si vzájomne vyrovnať rozdiel v cene zájazdu, ktorý bude poskytnutý, a sumou, ktorá bola dosiaľ zaplatená na základe zmluvy o zájazde.

Ak cestujúci neprijme zmenu zmluvy o zájazde, cestovná kancelária mu zašle oznámenie o náhradnom zájazde, ktoré má písomnú formu a musí obsahovať nasledujúce informácie: o sume platieb prijatých na základe zmluvy o zájazde, o tom, že základné znaky služieb cestovného ruchu, obsiahnuté v zmluve o zájazde, môžu byť po dohode s cestujúcim pri náhradnom zájazde zmenené, o práve cestujúceho postúpiť zmluvu o zájazde.

Lehota, aby sa cestovná kancelária dohodla s cestujúcim na poskytnutí náhradného zájazdu, je stanovená do 31. augusta 2021. Uvedená lehota nie je však termínom zájazdu, ten sa môže uskutočniť aj po 31. auguste 2021. Ak cestovná kancelária lehotu nedodrží a s cestujúcim na poskytnutí náhradného zájazdu sa nedohodne do 31. augusta 2021, uplatňuje sa, že odstúpila od zmluvy o zájazde a je povinná cestujúcemu vrátiť všetky platby, ktoré od neho prijala na základe zmluvy o zájazde, a to bezodkladne, najneskôr však do 14. septembra 2021. Cestujúci pritom nie je povinný nikomu dokazovať to, prečo sa s cestovnou kanceláriou nedohodol na náhradnom zájazde.

Ján ČERNÝ

Jozef PROKEŠ: Zjednotenie národných strán by vo voľbách prinieslo lepší výsledok Za národné záujmy skrývajú lídri osobné ambície

Zhováril sa: Matej MINDÁR – Foto: Mayer Media, týždenník Extraplus

Hlavným dôvodom neúspechu národných strán, ktorým vlastenecká voličská základňa najviac dôverovala v tohtoročných februárových voľbách, bola skutočnosť, že nedokázali nájsť cestu k sebe a postupovať jednotne. Viac o tejto téme povedal matičnému týždenníku v rozhovore bývalý slovenský politik Jozef PROKEŠ.

• V minulých parlamentných voľbách dve z troch relevantných národných strán neprekročili magickú päťpercentnú hranicu potrebnú na vstup do Národnej rady SR. Ako hodnotíte túto neprijemnú skutočnosť?

Vôbec ma to neprekvapilo. Je to smutné, ale zákonitý. Po voľbách v roku 2016 som v článku, uverejnenom na Hlavných správach, upozornil, že SNS nepomôže ľahčice s ĽSNS, a aby kvôli tomu nevypadla z parlamentu. To však nebola jediná chyba, ktorá sa pod výsledok podpísala. SNS mala v gescii školstvo, no nedokázala zabezpečiť legislatívne, aby sa deti v každej obci na Slovensku mohli vzdelávať v štátnom jazyku. Toto a ustupovanie požiadavkám Mostu-Híd zákonite viedlo k odlivu voličov. Ďalším faktorom bolo množstvo vraj národných strán, ktoré kandidovali. Niektoré z nich podozrievam, že ich úlohou bolo práve atomizovať národnú scénu a tak oslabiť volebný výsledok. Napokon súčet výsledkov dvoch relevantných národných strán, ktoré sa do parlamentu nedostali, hovorí sám za seba.

• Zjednotenie všetkých národno-kresťanských síl by s veľkou pravdepodobnosťou prinieslo úplne iný volebný výsledok. Kto za tento neúspech nesie podľa vás najväčšiu zodpovednosť?

Zjednotenie národných strán by nepochybne viedlo k lepšiemu výsledku. Zatiaľ neprekonateľnou prekážkou je však zahľadnosť predsedov jednotlivých strán a ich najbližšieho okolia do seba. Za národné záujmy skrývajú svoje osobné ambície. Každý z nich sa vidí v NR SR a vo výsledku tam nikto z nich nie je. To sú však subjektívne faktory. Existujú aj objektívne. Je tu mediálna vojna proti národným myšlienkam. O demokracii môžeme hovoriť len vtedy, ak sa volič môže rozhodovať na základe objektívneho spektra informácií, nielen

Jozef PROKEŠ sa zapísal do slovenskej histórie ako politik, ktorý v minulých rokoch vždy obetavo a s racionálnym odúševnením obhajoval a presadzoval záujmy samostatnej demokratickej Slovenskej republiky.

na základe politickej propagandy. A o objektivite našich médií hlavného prúdu vrátane RTVS presvedčený nie som. No, a k tomu treba ešte pridať pôsobenie politicky orientovaných mimovládok. Je smutné, že napriek ich politickému, pre štát škodlivému pôsobeniu, aj keď nie sú politickými stranami a nikto ich nevoľil, a teda nemajú politickú legitimitu, vláda nielenže tolerovala ich pôsobenie a ovplyvňovanie verejnej mienky, ale ich ešte i financovala. Voľby, to nie je futbalový či hokejový zápas. Občania majú pocit, presnejšie médiá im vtikajú do hlavy, že štát je niečo mimo nich. Nie! Štát to sme my všetci. Štát je v podstate akciová spoločnosť a všetci občania sú jej akcionári a voľby sú v podstate valným zhromaždením tejto akciovky. Volí sa dozorná rada – NR SR,

ktorá kreuje predstavenstvo – vládu SR. A tak ako v každej akciovkej spoločnosti aj úspešnosť štátu, a tým aj dividendy pre občanov závisia od kvality ľudí, ktorých sme tam zvolili, a ich programu. T. G. Masarykovi sa pripisuje výrok: „Myšlien, toť boli.“ Nevie, či to povedal naozaj, ale na nás je to ako ušité.

• Podľa prvých povolebných prieskumov verejnej mienky podpora oboch neúspešných národných strán sa pohybuje okolo dvoch percent. Do ktorých strán podľa vás prešla väčšina národného voličstva?

Časť, sklamaná z roztrieštenosti národnej scény, zostala doma, časť sa dala strhnúť ťažením Matoviča a časť sa dala nacytať na sľuby Borisa Kolára. Veľmi zlú úlohu

tu zohrali práve médiá hlavného prúdu nevyváženým spravodajstvom a dehonosovaním každej národnej myšlienky. Starší si iste spomenú, že prístup médií pred voľbami v tomto roku, a vlastne to gradovalo od volieb v roku 2016, nápadne pripomína ich správanie v roku 1998. Aj vtedy, aj teraz znevažovali všetko úsilie o suverenitu a vyzdvihovali presadzovateľov cudzích záujmov. Z Mečiara urobili dobre že nie samotného Lucifera, vymysleli si „mečiarizmus“. Kto si dnes spomenie na mediálne útoky na neho za výmenu veľvyslancov, dosadených dočasným premiérom Moravčíkom, kto z novinárov pripomenie, že za „zlého“ Mečiara bolo sprivatizovaných okolo pätnásť percent národného majetku a väčšina – vyše osemdesiat percent, za „dobrého“ Dzurindu? A predsa médiá dodnes udržiavajú mýtus o divokej mečiarovskej privatizácii. A tí, čo naozaj vypredali náš národný majetok do zahraničia, boli odmenení lukratívnymi flekmi v zahraničí. Drvivá väčšina novinárov dokazuje pravdivosť príslovia: „Koho chlieb ješ, toho pieseň spievaj.“ Mediá sú v cudzích rukách a podľa toho aj informujú. Majú obrovskú moc. Z daňového podvodníka urobia vzorcnosť a z poctivca zlodeja.

• Vedeli by ste povedať, čo sa musí zmeniť, aby tradičné národno-kresťanské strany boli opäť súčasťou slovenskej politiky?

Na národnej scéne sa musí objaviť charizmatická osobnosť, ktorá dokáže oslovíť voličov a ktorá prirodzene k sebe priťiahne ostatných. Apelovaním na rozum sa nič nezmení. Taká osobnosť tu bola, inak by sme samostatnú Slovenskú republiku nemali. Národné a kresťanské strany sa dokážu vrátiť do parlamentu, ak sa po prvé: dokážu zjednotiť pod jedným vedením, po druhé: ak jasne definujú svoj program, a po tretie: ten program aj budú dôsledne presadzovať.

MEDZI NAMI

Ak si niekto myslel, že staré iredentistické túžby maďarských politikov na Slovensku sa rozplynuli po vstupe krajín po oboch stranách Dunaja do Európskej únie, bol na veľkom omyle. Pri stom výročí Trianonu sa v našich končinách po rokoch relatívne pokojného spolunažívania opäť ozýva stará iredentistická pesnička a opäť ožívajú jej interpreti.

V predvečer výročia podpísania Trianonskej mierovej zmluvy štvrtého júna 1920 a maďarského štátneho sviatku Spolupatričnosti pozval premiér Igor Matovič zástupcov Maďarov žijúcich na Slovensku na stretnutie spojené s recepciou, ktoré malo názov Minulosť sme nepísali, budúcnosť je v našich rukách. Napriek správnosti gesta priateľského podania rúk s predstaviteľmi najväčšej národnostnej menšiny na Slovensku bolo to zo strany Úradu vlády SR dosť neštandardné stretnutie, lebo sa na Bratislavskom hrade vlastne oslavoval maďarský štátny sviatok na pozvanie slovenskej vlády, a nie na pozvanie maďarskej ambasády. Čudné je, že elektronické médiá nepriiniesli spravodajstvo z tohto podujatia.

Ak čosi preniklo na verejnosť, tak to bol text Memoranda

maďarskej komunity s podpisom desiatich predstaviteľov SMK, ktorý predložili slovenskému premiérovi. Medzi signatármi memoranda nechýbali predseda Republikovej rady Strany maďarskej komunity Péter Óry a ďalší notoricky známi žiadatelia maďarskej autonómie na juhu Slovenska – Pál Csáky, Gyula Bárdos či bývalý predseda tejto strany

v rámci Slovenskej republiky pod názvom Maďarské okolie a zároveň uznanie Maďarov za „svojbytný politický národ“.

Táto požiadavka nie je nová, bolo ju počuť už pred tridsiatimi rokmi. Lenže vtedy rovnako ako dnes slovenskí občania maďarskej národnosti nevzali do úvahy historický fakt, že Maďari sú svojbytným, politickým národom vo

nom stanovených príležitostiach. Maďari na juhu Slovenska nemôžu ani len symbolicky na Slovensku vytvárať čosi ako štát v štáte. Slovenská republika má svoje definitívne aj Maďarskom uznané hranice a vytváranie nových regionálnych hraníc akéhosi „Maďarského okolia“ s autonómnou samosprávou je nebezpečný precedens, ktorý by viedol k veľkej nestabilite v strednej Európe. Maďari by sa mali konečne zbaviť trianonskej nočnej mory a rovnako by sa mali prebudiť z veľkomaďarského sna a blúznení o „našom Felvidéku“, tak ako aj my im nebudeme pripomínať krutý maďarizačný útlak po roku 1867 a okupáciu južného Slovenska v rokoch 1938 – 1945.

Básnik Milan Rúfus v roku 1992 napísal báseň Pán Björnson, v ktorej nám predstaviteľom nášho národa, vládám a celej slovenskej spoločnosti nastavuje nemilosrdné zrkadlo: „Kto o nás rozpovie, ak my sme nemi? Všetko je, kde má byť: voda je v okove, studňa je v zemi – všetko je pri sebe. Len my sme mimo, v tíšine posunok, v jazyku mimov.“ Básnik to vyjadril presne – v „tíšine posunok“ nie je cesta pre Slovensko. Radikálnym maďarským politikom a iredentistom treba odpovedať rázne bez zbytočnej diskusie. A najmä nemlčať!

Iredenta sa opäť nadýchla

Ludovít ŠTEVKO

József Menyhárt. Predstavitelia mimoparlamentnej SMK sa domáhajú zmeny preambuly Ústavy SR. Spojenie „My národ slovenský“ žiadajú zmeniť na „My občania Slovenskej republiky“, ďalej žiadajú, aby sa mohli slobodne používať maďarské národné symboly, ako sú trikolóra, erb a hymna „v každej oblasti života“, aby „maďarský jazyk bol rovnocenným jazykom na území obyvateľom našou komunitou“, teda aby sa v úradnom styku používala maďarčina ako úradný jazyk. Z memoranda priamo vyplýva uznanie maďarskej autonómie

svojej materskej krajine, keďže majú svoj štát Maďarskú republiku, aj keď sa v roku 2010 vzdali republikánskeho názvu a premenovali sa na Maďarsko. Na Slovensku, ako aj v iných krajinách Európy sú Maďari národnosťou, tak ako Slováci, Nemci, Rumuni sú v Maďarsku slovenskou, nemeckou, rumunskou menšinou. Rovnocenné používanie symbolov maďarskej štátnosti so symbolmi slovenskej štátnosti na zvrchovanom území Slovenskej republiky je neprijateľné. Symboly či zástavy cudzích štátov možno na Slovensku používať len pri istých, záko-

Politické strany, zastupujúce kresťanské, národné a ľavicové hodnoty, zlyhali

Národné a kresťanské spektrum v parlamente

Matej MINDÁR – Foto: internet

Nedávnym odchodom dlhoročného poslanca Národnej rady SR Jána Podmanického zo strany Smer-SD a skupiny troch poslancov Kresťanskej demokracie – Život a prosperita (KDŽP) Štefana Kuffu, Filipa Kuffu a Tomáša Tarabu z poslaneckého klubu Kotlebovci – ĽSNS sa preskupilo zloženie národno-kresťanských síl v parlamente. Odídení poslanci vytvorili platformu a zhodne tvrdia, že sa usilujú v zákonodarnom zbore získať na svoju stranu kresťanský a národne orientovaných poslancov z opozície i koalície. Či pripravujú vznik novej politickej strany, nešpecifikovali.

Len krátko po konštituovaní novej Národnej rady Slovenskej republiky nastávajú v jednotlivých jej poslaneckých kluboch rošády a presuny, ba reálne sa predpokladá aj vznik nových stranických zoskupení.

Postupným oslabovaním Smeru-SD a prepadom národných a kresťanských politikov zo SNS, z Vlasti či z KDĽ sa vytvára priestor pre vznik nového politického subjektu. Jeho hlavnou úlohou bude prinavrátiť dôveru národno-kresťanskej a sociálnej politike. Nebude to však ľahké.

■ KRESŤANSKÍ DEMOKRATI

Spomeňme si, ako predstavitelia kresťanských strán svojím

politikárčením niekoľkokrát sklamali svojich voličov. Pri formovaní samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky poslanci KDĽ odmietli podporiť vyhlásenie zvrchovanosti Slovenskej republiky a prijatie Ústavy SR. Svoje zlyhanie mohli ešte napraviť na pôde pražského Federálneho zhromaždenia. Nestalo sa. Pri schvaľovaní ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Repub-

liky boli znovu proti. Svoju protikresťanskú, protisociálnu a protislovenskú politiku uplatňovali aj v čase Dzurindových vlád. Nelenže sa nepostavili proti antisociálnym Kaníkovým reformám, ale dovolili aj rozpredanie strategického majetku zahraničným spoločnostiam. V mene boja proti bývalej Mečiarovej vládnej koalícii boli ochotní vstúpiť aj do vlády s liberálnymi stranami a poprieť svoje hod-

noty. Mnohí kresťanskí voliči však prekukli ich pravú tvár.

■ NÁRODNIARI PREPADLI

Ani SNS nebola na tom o nič lepšie. V mene národného záujmu niekoľkokrát potlačila svoje ideály. Namiesto konštruktívnej národnej a kresťanskej politiky presadzovala vlastné záujmy. Mnohými kauzami postupne strácala kredit skutočnej národnej strany. Mnohí bývalí voliči KDĽ a SNS dnes aktuálne podporujú radikálneho Mariana Kotlebu, ktorého strana sa stala súčasťou slovenského parlamentu.

Podobným spôsobom dopadlo Mečiarovo hnutie HZDS. Ako jedno z mála politických subjektov bolo súčasťou slovenskej politiky, ktoré založilo samostatnú a demokratickú Slovenskú republiku. Rovnako ako SNS však nevyužilo svoj potenciál. Silný mediálny lynč, tlaky zo zahraničia a aj málo sebareflexie a osobné zlyhanie Vladimíra Mečiara priniesli jeho postupný zánik. Vyzerá to tak, že aj stranu Smer-SD čaká rovnaký osud. Tým, že oslovuje rovnakých voličov, nastáva otázka, ku ktorej politickej strane sa v najbližších voľbách priklonia. Prípadná nová strana Petra Pellegriniho nemusí osloviť konzervatívnejších voličov Smeru-SD. Preto existuje priestor pre nový národno-kresťanský a sociálny politický subjekt. Spolu s hnutím SME RODINA Borisa Kollára dokáže osloviť nahnevaných voličov Smeru-SD, SNS, Vlasti a KDĽ.

■ PODPORA MATICI

Boris Kollár verejne prezentoval svoju národnú orientáciu aj počas nedávnej návštevy Matice slovenskej v Martine, kde jej deklaroval jasnú politickú podporu. Uvidíme, ako dopadne súdny proces s predsedom ĽSNS Mariánom Kotlebom. V prípade

jeho väzobného stíhania môže nastať začiatok konca nielen jeho politickej kariéry, ale aj samotnej politickej strany. Bez Mariána Kotlebu nemá ĽSNS žiadnu budúcnosť. Otázka je, ku komu sa priklonia jej voliči, ktorí ostanú bez svojho lídra.

■ NOVÁ PLATFORMA

Ako sme naznačili, tento stav sa snažia využiť traja poslanci za KDŽP Štefan Kuffa, Filip Kuffa a Tomáš Taraba. Napriek tomu, že boli zvolení na kandidátke ĽSNS, po spoločnej tlačovke s poslancami Smeru-SD Jánom Podmanickým a Mariánom Kérym opustili jej poslanecký klub. Rovnako sa rozhodol aj Ján Podmanický, opustil Ficovcov. Cieľom spomínanej tlačovej konferencie bolo predstaviť založenie spoločnej platformy hodnotovej politiky Za hodnotové Slovensko, ktorá má naprieč politickým spektrom zjednotiť všetkých poslancov Národnej rady SR presadzujúcich tradičné kresťanské a národné hodnoty. Táto myšlienka zatiaľ nenašla odzvu medzi koalíčnými politickými stranami. Kresťanskí poslanci, zoskupení okolo A. Záborskej z Kresťanskej únie v OĽaNO, nateraz ostávajú v klube matovičovcov. Uvidíme, do akej miery spolupráca Jána Podmanického a troch poslancov KDŽP vyústi do vytvorenia nového národno-kresťanského a ľavicového politického subjektu. Okrem voličov Smeru-SD môže osloviť aj nahnevaných a znechutených voličov SNS, Vlasti, KDĽ, ale aj ĽSNS. V hre sú aj voliči Kresťanskej únie. Dôležité bude, ako ich lídri – najmä poslanci A. Záborská a R. Vašečka – budú obhajovať kresťanské hodnoty.

Až čas ukáže, ako to všetko nakoniec dopadne. Doterajšie politické strany, zastupujúce kresťanské, národné a ľavicové hodnoty, zatiaľ zlyhávajú...

Slovenské médiá o politických zásahoch USA cudne mlčia

Ukrajina ako projekt riadený zvonku

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet

Devätnásteho mája člen Verchovnej rady Ukrajiny Andrej Derkač, inak syn šéfa tajnej služby SBU z čias úradovania prezidenta Leonida Kučmu, usporiadal tlačovú konferenciu, na ktorej prezentoval záznamy telefónnych rozhovorov medzi Petrom Porošenkom, vtedajším ukrajinským prezidentom, a Johnom Kerrym, ministrom zahraničia USA, ako aj s viceprezidentom USA Joeom Bidenom z čias vládnutia Baracka Obamu. Konverzácia sa viedla v anglickom jazyku a je dostupná na viacerých spravodajských weboch, ako napríklad Fox News. Nahrávky jasne dokazujú, ako viceprezident USA Joe Biden „úkoloval“ prezidenta suverénneho štátu a za schválenie pôžičky Ukrajine požadoval zmenu vlády a rezignáciu hlavného prokurátora, ktorý vyšetroval firmu, v ktorej pôsobil jeho syn!

Zverejnené záznamy sa začínajú rozhovorom z tretieho decembra 2015. Vtedajší americký minister zahraničných vecí John Kerry sa angažuje za budúce prepustenie generálneho prokurátora Ukrajiny Viktora Šokina z funkcie, keď sa o ňom vyjadruje ako o človeku, ktorý „blokuje zavedenie poriadku v úrade ukrajinského generálneho prokurátora“, a dodáva, že „Biden je tým veľmi znepokojený“. Vtedy Porošenko ešte odpovedal, že bude

POD POKRIEVKOU

ťažké vyhodit' Šokina z funkcie bez relevantného dôvodu.

Viktor Šokin ako generálny prokurátor začal vyšetrovanie M. Zločevského, ktorý v čase, keď vykonával funkciu ministra ochrany životného prostredia a prírodných zdrojov, dal firme Burisma právo ťažiť na Ukrajine ropu a plyn, čo sa v tom čase považovalo za veľmi lukratívnu zákazku. Šokin prehlásil, že sa Zločevský v čase svojho pôsobenia vo funkcii ministra dopustil celkom piatich trestných činov, a to prania špinavých peňazí, korupcie, nezákonných peňažných prevodov a profitovania z nastročených neexistujúcich spoločností. Vyšetrenie sa týkalo aj energetickej spoločnosti Burisma, v ktorej bol Zločevský spolujateľ. Burisma Holdings je firma so síd-

Rodina bývalého viceprezidenta a terajšieho uchádzača o post prezidenta USA za Demokratickú stranu Josepha Robinetta Bidena Jr. má v Ukrajine viaceré nie celkom „kôšer“ záujmy a aktivity.

lom v Limassole na Cypre, ktorá ťaží ukrajinské zásoby plynu. V máji 2014 Burisma oznámila, že v jej správnej rade pribudlo ďalšie kreslo s mesačným platom päťdesiat tisíc dolárov pre Huntera Bidena, syna viceprezidenta USA Joea Bidena.

Už v čase Majdanu to vyvolalo rôzne podozrenia vrátane obvinenia z nepotizmu (rodinkárstva). Podľa správ z médií zaplatila Burisma v rokoch 2014 a 2015 dovedna 3,4 milióna dolára spoločnosti Rosemont Seneca Bohai LLC, ktorej bol Hunter Biden spoluvlastníkom spolu s Christopherom Heinzom, nevlastným synom ministra zahraničných vecí USA Johna Kerryho. Hunter

Biden sa vzdal miesta v správnej rade Burismy až po mnohých mediálnych obvineniach v roku 2019, tesne predtým, ako jeho otec oznámil kandidatúru v amerických prezidentských voľbách. Vyšetrenie tejto spoločnosti sa muselo v tom čase nutne stať nepríjemné pre oboch vysoko postavených úradníkov Spojených štátov amerických. Viktor Šokin ako nepohodlná osoba musel byť aj preto zbavený úradu.

■ MILIARDA ZA REZIGNÁCIU

Necelé tri mesiace po Kerryho telefonáte – 18. februára 2016, referuje Porošenko priamo Bidenovi pár „pozitívnych správ“: „Včera som sa

stretol s generálnym prokurátorom Šokinom. A navzdory faktu, že proti nemu nemáme nijaké korupčné previnenie, ani nemáme informáciu, že by niečo urobil zle, požiadala som ho, aby rezignoval. Na konci nášho stretnutia mi Šokin sľúbil, že mi prinesie svoju rezignáciu – a pred hodinou mi to písomne prehlásenie o svojej rezignácii odovzdal.“ Biden stručne odpovedá: „Skvelé.“

O štyri týždne neskôr – 22. marca 2016, Biden v ďalšom telefonickom rozhovore vraví: „Povedzte mi, že už existuje nová vláda a nový generálny prokurátor a ja som pripravený podpísať náš verejný záväzok na pôžičku jednej miliardy dolárov.“

Tej jednej miliardy, ktorou sa v tom čase bývalý ukrajinský prezident toľko chválil ako zo svojho osobného úspechu. Dnes už verejnosť vie, aká bola politická cena.

Porošenko akoby z pozície podriadeného Bidenovi odpovedá, že jedným z hlavných kandidátov, ktorý má Šokina nahradiť, je Jurij Lutcenko, ktorý neskôr prehlásil, že Biden a jeho obchodní partneri dostali od spoločnosti Burisma milióny dolárov ako náhradu. Ďalšia ničím neprekvapujúca ukážka spojenia veľkého biznisu a vysokej americkej politiky.

■ GRATULÁCIE ZO ZÁMORIA

Ďalší telefonický rozhovor prebehol trinásteho mája 2016. Biden v ňom gratuluje Porošenkovi k novému ukrajinskému generálnemu prokurátorovi s tým, že „bude nutné, aby pracoval rýchlo a nahradil všetky škody, ktoré Šokin spôsobil“. Ďalej dodáva: „A ja som človek, čo drží slovo. Teraz, keď je nový generálny prokurátor v úrade, som pripravený podpísať vám garanciu na pôžičku jednej miliardy dolárov.“ Nato Porošenko ďakuje Bidenovi za podporu a dodáva, že šlo o „veľmi ťažkú úlohu a náročnú prácu“.

Dané rozhovory od decembra 2015 do novembra 2016, ktoré nám predostrel Andrej Derkač, nie sú len zaujímavý pohľad do zákulisia veľkej politiky či geopolitiky, ale ukazujú

pravú tvár a postavenie Ukrajiny po štátnom prevrate z roka 2014.

■ REAKCIE SUSEDA

Reakcia u nášho východného suseda na seba nenechala dlho čakať – prokuratúra Ukrajiny začala trestné stíhanie bývalého prezidenta Petra Porošenka za vlastizradu a zneužitie právomocí verejného činiteľa. Rozhovory dokazujú to, čo mnohí odborníci tvrdili a na čo niektorí opoziční ukrajinskí politici poukazovali už dávnejšie. Je to rukolapný dôkaz, že Ukrajina je, či bola minimálne v čase vzniku nahrávok riadená zvonka, a dáva za pravdu tým, čo tvrdia, že na Ukrajinu šlo len o vybavovanie si svojich geopolitických ambícií medzi veľmocami.

George Friedman, zakladateľ a šéf poprednej americkej súkromnej konzultačnej spravodajskej agentúry Stratfor (Strategic Forecasting), nazval štátny prevrat na Ukrajinu „najokázalejším štátnym prevratom v histórii“. Ako ďalej tvrdí: „Cieľom Ruska je dosiahnuť to, aby Ukrajina bola neutrálna, naopak, cieľom USA je, aby Ukrajina zadržovala Rusko a zabránila jeho vzostup v Európe. Oba ciele sú legitímne a ani jedna strana sa nemýli, pretože obe vychádzajú zo svojich národných záujmov.“

Spojené štáty americké sa usilujú udržať si svoje postavenie svetového hegemóna a Rusko, ktoré sa opätovne ujíma svojho prirodzeného veľmocenského postavenia, je pre ne hrozbou. Ukrajina s tisícikami obetí je len cynickým výsledkom tejto ich snahy nedopustiť vzostup geopolitického konkurenta.

Je zarážajúce, že o takej významnej udalosti pre našich východných susedov si informácia, ktorá bude rezonovať v predvolebnej prezidentskej kampani v Spojených štátoch, získala takú malú alebo nijakú pozornosť našich mienkotvorných médií! Žeby preto, lebo o udalostiach na Majdane a následnom vývoji v Ukrajine doteraz klamali?

Matica slovenská, jej odbory a oblastné strediská v priereze histórie a súčasnosti

Najstaršia ustanovizeň dnes mnohým kole oči

Zhovárал sa Ludovít KUSAL – Foto: SNN

PhDr. Martin FEJKO je od roka 2007 člen Matice slovenskej, pôsobil ako mladý maticiar v OMM Vranov nad Topľou, tiež aj v MO MS v Davidove, ktorý stále vedie ako predseda, keďže je rodák z tejto obce pod Slanskými vrchmi. V členskom ústredí MS pracoval od roka 2011 ako KOP, v júli 2013 sa stal povereným riaditeľom ČÚ a od septembra 2015 na základe výberového konania bol vymenovaný bývalým predsedom za jeho riaditeľa. Vyštudoval Fakultu Verejnej správy UPJŠ v Košiciach.

■ **Maticná história siaha k roku 1863. Lenže jej členská základňa, organizovaná v miestnych odboroch po celom Slovensku, nevznikla hneď v začiatkoch ustanovizne. Kedy sa teda začalo jej členstvo organizovať masívnejšie?**

Slovenskí vlastenci a vzdelanci v tom období na valnom zhromaždení v Martine založili Maticu slovenskú, čím zavŕšili mnohoročné úsilie bernolákovcov a štúrovcov o vybudovanie celonárodnej inštitúcie. Od vzniku až do násilného zatvorenia v roku 1875 v ňom MS plnila pre Slovákov takmer všetko. Úlohy akadémie, knižnice, múzea, kultúrneho a literárneho ústredia a dovolím si povedať, „zastupovala štátne orgány“ pre utlačovaných Slovákov. Okrem toho nadviazala spoluprácu so slovenskými maticami a spolkami, stala sa symbolom národa a existencie. Členstvo v MS, ako ho poznáme teraz, sa začalo organizovať až neskôr, a to od roka 1919, keď sa oživila činnosť MS opäť a vznikli prvé miestne odbory, bolo ich deväť. Ich storočnicu sme si pripomínali minulý rok. Sú to naše najstaršie miestne odbory, ktoré za uplynulé roky zachovávaním tradícií a odkazu našich predkov napĺňali poslanie a program MS. Možno tiež povedať, že svojou činnosťou sa nemalou mierou zaslúžili alebo prispeli k vzniku modernej Slovenskej republiky, začo im patrí úcta a vďaka. Medzi tieto miestne odbory patria: MO MS v Martine, MO MS v Liptovskom Mikuláši, MO MS v Ružomberku, MO MS v Trenčíne, MO MS vo Zvolene, MO MS v Brezne, MO MS v Banskej Bystrici a MO MS v Užhorode. V každom z týchto miest sa konali spomienkové podujatia pri príležitosti storočnice spomínaných miestnych odborov. Aj v roku 2020 si pripomenieme storočnice ďalších maticných miestnych odborov.

● **Maďarské orgány v bývalom Uhorsku v roku 1875 Maticu slovenskú zrušili. Národovci ju obnovili až v roku 1919 za prvej československej republiky. Ako sa vyvíjala členská základňa Matice medzi svetovými vojnami?**

Vznikom ČSR sa opäť zrodila nielen Matica slovenská, ale nový svieži nádych získal celý národ. Práve v tomto období sa položili základy spolkovej činnosti. Zakladali sa miestne odbory MS po celom Slovensku. V osvetovej práci od roka 1919 prostredníctvom miestnych odborov sa rozvíjali rozličné

Riaditeľ členského ústredia MS Martin FEJKO: Matica slovenská, jej poslanie a členstvo v nej je stále jedinečné. Treba len uprednostniť vo svojom živote viac duchovnosti a menej konzumu.

programy – vzdelávacie, literárne, umelecké, hudobné, divadelné, folkloristické a knižničné, ktoré od roka 1933 zabezpečoval Členovský odbor. Propagácii MS napomáhalo aj maticné rozhlasové vysielanie. MS bola centrálnym kultúrnym ústavom. Jej vedecké odbory koncepcie, organizačne i publikačne nahrádzali neexistujúcu akadémiu vied. Zároveň plnila i dôležitú zjednocovaciu úlohu Slovákov rozdelných krajovo, jazykovo, nábožensky i politicky. Na druhej strane však MS zápasila s myšlienkou čechoslovakizmu, ktorá popierala svojbytnosť Slovákov.

● **Podľa historických dokladov Maticu slovenskú počas prvej Slovenskej republiky štát podporoval. Vraj výrazne narástlo aj členstvo – na údaje sedemdesiatpäťtisíc členov. V mestách**

sa vytvárali aj tzv. sekretariáty Matice slovenskej. Načo slúžili?

Vývoj členskej základne nebol rovnomerný. Kým v prvom desaťročí obnovenej činnosti mala MS sotva sto miestnych odborov s niekoľko tisíc členmi, v roku 1944 mala tristo jeden miestnych odborov so 70 581 členmi. Štát bol v tomto období naklonený maticným myšlienkam. Preto Ústredie MS sa od roka 1945 usilovalo aktivizovať a zvýšiť členskú základňu prostredníctvom okresných sekretariátov, ktoré boli zriadené v Martine, Považskej Bystrici, Ružomberku, Novom Meste nad Váhom, vo Zvolene, v Banskej Bystrici, Spišskej Novej Vsi, Prešove, Košiciach, Trenčíne, Lučenci, rumunskom Nadlaku a postupne aj v ďalších mestách. Ústrediu sa podarilo rýchlo obnoviť činnosť miestnych odborov, pričom kultúrna aktivita bola väčšia v dedinách ako mestách. Ich úlohou bolo

zvýšenie členstva a obnovenie aktivity miestnych odborov, koordinovali a pomáhali maticiarom podobne ako súčasné domy MS, ktorých je dvadsať a päť oblastných pracovísk roztrúsených po celom Slovensku.

● **Po nástupe komunistkej totality po roku 1948 nemala Matica opäť na ružiacich ustlané. Ako sa vtedy vyvíjala jej členská základňa? Bolo členstvo v Matice obmedzované, resp. zakázané?**

Po roku 1945 priaznivý rozvoj pokračoval. Členská základňa ustanovizne presiahla ešte v roku 1950 stotisíc členov, počet miestnych odborov sa zvýšil na 1125. Rok 1948 a nastupujúca totalitná moc negatívne ovplyvnili činnosť MS. Bola znárodnená maticná tlačiareň Neografia, poklesol rozsah edičnej činnosti, rozvoj spolkovej časti sa zastavil. V tejto ťažkej situácii, bez finančných prostriedkov, keď totalitná moc Maticu nepotrebovala, mohli aspoň miestne odbory zohrať významnú úlohu v osvetovej práci. Ale nie nadhlo. ÚV KSS sa rozhodol zrušiť miestne odbory, čo bolo vlastne likvidáciou Matice ako spolku. Zanikli v auguste 1951 a už v máji 1948 zrušili aj jej vedecké odbory. Členstvo bolo zakázané.

● **Čo sa udialo v rokoch 1967 – 1968 a po nástupe normalizácie? Je pravda, že Vladimír Mináč ako predseda MS ju výrazne pozdvihol, aj pokiaľ myslíme na členskú základňu. Koľko mala vtedy Matica členov?**

Významné spoločenské zmeny v roku 1968 zasiahli aj do dejín MS. Prijatím nového zákona o MS podstatne rozšíril jej pôsobnosť, obnovil a oživil najmä jej členskú základňu. Členské hnutie sa rýchlo rozšírilo nielen na národnostne zmiešanom území, ale aj po celom Slovensku. Počet maticiarov presiahol hranicu stopäťtisíc členov organizovaných v päťsto osemdesiatich piatich miestnych odboroch. Politické zmeny po vstupe vojsk Varšavskej zmluvy na naše územie ovplyvnili najmä spolkovú činnosť Matice. Prejavilo sa to úpadkom členstva a prijatím ďalšieho nového zákona SNR o MS z roka 1973, ktorý definitívne obmedzil jej členstvo. Zákon bol teda zameraný na likvidáciu miestnych odborov a spoľahlivo splnil svoje normalizačné poslanie. Príchodom Vladimíra Mináča do čela MS sa najstaršia inštitúcia zoštatnila, členská základňa bola oklieštená, ale inštitučná časť Matice sa rozvíjala, pribudlo jej úloh a pracovníkov. Matica sa sfor-

movala ako stredisko, v ktorom je sústredené viacero činností, ktoré sú v iných národoch rozptýlené vo viacerých inštitúciách.

● **Ako sa členská základňa vyvíjala po páde komunizmu až do dnešných dní, keď dosahuje dvadsaťdeväťtisíc členov? Čomu pripisujete postupný pokles členskej základne za posledné roky?**

Demokratický vývin urýchlil rozmach členského hnutia, a to najmä prijatím zákona NR SR o MS z roka 1997. Vzniklo šesťsto miestnych odborov s vyše šesťdesiat tisíc členmi a oblastné strediská – domy a oblastné pracoviská, ktoré zastrešuje Členské ústredie. V tomto období MS sa podieľala na národnom a spoločenskom rozvoji Slovenska. Následne v roku 2000 tzv. knižničným zákonom sa obmedzila činnosť MS, zobrali sa jej nehnuteľnosti a kompetencie, rovnako sa výrazne znížilo financovanie zo strany štátu. Postupne sa redukovala aj členská základňa až do dnešného stavu. V súčasnosti MS získava zo štátneho rozpočtu účelovú dotáciu na plnenie svojich zákonom stanovených úloh. Myslím si, že MS sa vo väčšine predstáv verejnosti spája najmä s obdobím, keď bojovala za záujmy Slovákov pred asimiláciou a útlakom. Vznikom samostatnej SR sa podľa niektorých spoluobčanov zavŕšil národno-emanipačný proces, preto už existenciu MS v dnešnom fungovaní alebo podobe nepovažujú za nevyhnutnú a pokladajú ju za zbytočnú. Niektorí si MS zamieňajú za politickú stranu či hnutie. Preto do radov MS nechcú vstúpiť. Je to však len nedorozumenie a neznalosť poslania a programu MS. Stačí si len pozrieť SNN alebo maticný web, ísť na maticné podujatia. Veď MS v mnohých prípadoch často aj za príslušné štátne orgány a samosprávy pripravuje a realizuje na celom území nášho štátu mnoho programovo rozmanitých podujatí. Nie menej významne si pripomína aj ďalšie udalosti, výročia našich národných a maticných dejateľov, ktorí výrazným spôsobom ovplyvnili naše dejinné križovatky. Práve preto by mali s MS štátne orgány spoluprácu prehľbovať, a nie ju okliešťať. Správy o činnosti, ktoré každoročne zasielame ministerstvu kultúry, to len dokazujú. Matica bola v minulosti nechcená, pretože podporovala vznik samostatného Slovenska, a paradoxne ju poniektorí nechcú aj teraz, keď už samostatné Slovensko máme. Chut' angažovať sa v spolkoch a zapájať sa do dobrovoľníckej práce pre MS je v súčasnosti najmä v mladšej a strednej generácii problematická. Nemajú záujem združovať sa. A tiež súčasnosť je poznačená cestovaním za prácou, ale i mnoho ďalších spoločenských i existenčných problémov trápi ľudí. Okrem toho možnosť kultúrnych a spoločenských vyžití ponúka dnešok oveľa viac, ako to bolo trebárs v minulosti. Matica slovenská, jej poslanie a členstvo v nej je stále jedinečné. Treba len uprednostniť vo svojom živote viac duchovnosti a menej konzumu.

FEJTÓN

Dvaja v bistre pri stolíku. Dioptrické okuliare, postriebrné brady, neúprosne postupujúce plesšiny, plesňou rozkvitnuté džínsy. Vety z ich dialógu prenikajú až k môjmu stolíku, vrývajú sa mi do pamäti a neskôr večer doma tisnú sa mi do pera...

„Nemôžeš mi požičať knihu Nahá opica?“

„Načo ti bude? Stačí, keď sa pozrieš do zrkadla pri vychádzaní z vane.“

„Nevtipkuj! Vieš, na čo mi bude? Chceme porovnať predstavy jej slávneho autora s aktuálnym obrazom dnešných našich mariova-

nových politikov. Ponektoré nahé opice po zlezení zo stromov vyliezli až do parlamentu. Viem, je to už klasická kniha, ale dnes azda aktuálnej-

„Aspoň niečo neuviazne u našich nepriateľov! Tým nič nepožičiame, tým iba radi vraciame. V tom sme horliví vyznávači Biblie, teda Starého

knihy zo svojej knižnice, veď to sú iba sny rojkov, že raz toto všetko prečítajú. Ale že si doteraz neprečítal ani len ich chrbyty!“

Staré chrbyty, mladé letá

šia ako v čase vzniku! Tak požičiaš alebo nie?“

„Požičiam, ak ju mám dvakrát. Aby mi aspoň jedna zostala. Neber to nijako osobne, veď vieš, ako to chodí. Každý má doma vo vlastných regáloch knihy z cudzích knižnic, zatiaľ čo tie jeho knihy uviazli u jeho priateľov.“

zákona: Oko za oko, zub za zub... Ale ja ti Nahú opicu poctivo vrátim, možno si ju dám aj oxerovať. Ale ak ju máš dvakrát, potom jeden exemplár od teba kúpim. Povedz si cenu! Teda ak ju máš dvakrát. Máš?“

„Zdá sa mi, že nevidam ani jednu.“ „Ako to? Nerobím si ilúziu, že čítaš

„Chrbyty čítam často. Lenže len spolovice.“

„Akože spolovice?“

„Nuž, to je tak: Polovica mojich knih je v druhom zadnom rade. Zakrýva ich prvý rad. Kniha je veľa, miesta málo. Nahá opica vyšla dávno, poriadne dávno, bude kdesi v zradu.“

„Fatálne! Nechceš s tým niečo podniknúť?“

„Podnikať budem až na dôchodku. Dnes na to nemám čas ani na nervy.“

„Ale to už budeš slepých! Vážne si myslíš, že to potom všetko prečítaš? Vážne veríš, že dôchodcovia sú ešte aj v dnešných časoch milionármi času ako kedysi? Že stačí nasadiť dobré okuliare, prípadne aj lupu do ruky a vankúš pod zadok?“

„Netvrdím, že všetko prečítam. Netvrdím ani, že veľa prečítam... Ale vyložím knihy z regálov a vymením zadný rad za predný. Budem čítať staré chrbyty a spomínať na mladé letá.“

Milan KENDA

Maďarskí iredentisti na Gemeri zneužili ústretovosť nového slovenského vedenia

V Gombaseku vyvesili vlajku nového Felvidéku

Matej MINDÁR – Foto: (ms)

Podpísaním Trianonskej mierovej zmluvy štvrtého júna 1920 víťazné mocnosti definitívne oslobodili slovenský národ spod budapeštianskej asimilačnej politiky a vytýčili nové slovensko-maďarské hranice. Ani po sto rokoch sa mnohí maďarskí vrcholoví politickí predstavitelia nedokázali zmieriť s tým, že nové usporiadanie strednej Európy prinieslo tomuto regiónu mier a stabilitu. Trianon vyvoláva rôzne remiscencie na oboch stranách Dunaja. Slováci oslavujú, Maďari skôr truchlia...

Nechcú si totiž priznať, že tisícročné Uhorsko je už minulosťou. Aj keď mnoho slovenských Maďarov sa postupne zmierilo s touto historickou skutočnosťou, niektorí zaslepení iredentisti dodnes podnecujú nenávisťné vášne proti štátotvornému slovenskému národu. V deň stého výročia Trianonu štvrtého júna 2020 Občianske združenie Sine Metu v priestoroch Gombaseckého letného tábora provokatívnym spôsobom vztýčilo „felvidécku“ vlajku, symbolizujúcu „odtrhnutie jednotného“ maďarského národa od svojej „materskej“ krajiny. Chvalabohu, väčšina slovenských Maďarov už dnes odmieta takéto provokatívne akcie. Uvedomujú si, že ako národnostná menšina majú na Slovensku oproti Slovákom v Maďarsku nadštandardné postavenie.

Letný tábor v Slavci-Gombaseku v okrese Rožňava sa stal v čase, keď si pripomíname storočnicu od podpisu Mierovej zmluvy v Trianone, miestom ojedinelej provokácie, keď tamojší iredentisti tu vyvesili na stožiar vlajku, ktorá pripomínala niekdajšie ponížujúce postavenie Slovákov v Uhorsku.

■ OJEDINELÁ PROVOKÁCIA

Podľa výpovedí očitých svedkov túto akciu prišlo podporiť pri-

bližne dvesto účastníkov. Žiadne veľké oslavy sa nekonali. Našťastie, ani v ostatných častiach slovenského juhu neboli zaznamenané nijaké väčšie provokácie. Niekoľko zúfalých pokusov upozorniť na „nespravodlivý“ Trianon formou prekrytia slovenského názvu informačných tabulí miest a obcí maďarskou vlajkou zase len prinieslo zbytočné podnecovanie nenávisťi.

■ FUNDAMENT ŠTÁTU

V ten istý si deň na Tyršovom nábreží v Bratislave predseda Národnej rady SR Boris Kollár spolu s podpredsedami Petrom Pellegrinom, Milanom Laurenčíkom, Gáborom Grendelom a Jurajom Šeligom spoločne pripomenuli sté výročie podpísania Trianonskej mierovej zmluvy. Uplynulo sto rokov od zmluvy významnej pre nás, kde sa upravili hranice, a zmluvy fungovania novej povojnovej Európy po prvej svetovej vojne. Dalo to základ nášmu štátu, vzniklo Česko-slovensko, hovorili slovenskí politici.

Je našou povinnosťou pripomínať mladej generácii, že Trianonská mierová zmluva zabezpečila v neskoršom období Slovákom vytvorenie samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky prvého januára 1993.

■ ZNEUŽITIE DÔVERY

Menšinová maďarská politická strana SMK doteraz neustúpila od svojich územných požiadaviek. Vo svojom memorande, ktoré adresovala premiérovi I. Matovičovi, na stretnutí so zástupcami maďarskej menšiny na Slovensku žiadala od vlády SR a parlamentu zmenu preambuly Ústavy SR z „My národ slovenský“ na „My občania Slovenskej republiky“, ktorá má okrem iného uznať slovenských Maďarov za štátotvorný národ. To však nie je všetko. Konečným cieľom SMK je vytvorenie Maďarského okolia – teda autonómie. Podľa memoranda má byť spravované výlučne ich volenými zástupcami. Vrcholom drzosti bola požiadavka zavedenia maďarčiny ako úradného jazyka na úradoch a súdoch v oblastiach, ktoré sú obývané maďarským obyvateľstvom. Podľa Igora Matoviča politici SMK zneužili jeho dôveru. Vo svojom vystúpení ostro skritizoval ich požiadavky. „Takýmto štýlom sa so mnou nikto baviť nebude, takýmto štýlom sa nikto nebude baviť so Slovámi na Slovensku! Ja som podal priateľskú ruku v mene vlády Slovenskej republiky a niekto, kto si nedovíďa ďalej od nosa, túto situáciu chcel zneužiť na to, aby tu znova rozduchal národnostné vášne.“

Vyhlásenie Predsedníctva Matice slovenskej k stému výročiu rozpadu Veľkého Uhorska
Výročie Trianonu je príležitosťou na vzájomné pochopenie

Predsedníctvo MS, 4. júna 2020, Martin

„Pripomíname si sté výročie podpísania Trianonskej mierovej zmluvy, ktorá štvrtého júna 1920 v paláci Veľký Trianon vo Versailles pri Paríži definitívne vytýčila nové hranice medzi Maďarskom, Československom, Rakúskom, Rumunskom a Južosláviu v rámci kolektívneho versaillského mierového povojnového systému bezpečnosti v Európe. Pre Slovákov to bol jeden z najväčších milníkov v národných dejinách. Historicky sa prvýkrát rigorózne stanovila slovensko-maďarská hranica v procese formovania územnej integrity Československej republiky a novodobého Slovenska.“ Konštatuje sa vo vyhlásení Predsedníctva Matice slovenskej k 100. výročiu Trianonu, ktoré uverejňujeme v plnom znení.

Slovenský národ prešiel za sto rokov zložitú a náročnú cestu, ktorá viedla až k vzniku súčasnej slobodnej, zvrchovanej a demokratickej Slovenskej republiky v roku 1993. Aj napriek mnohým krivdám voči našim predkom v časoch národnostných konfliktov 18., 19. a na začiatku 20. storočia nie je možné zaprieť, že stredoveký mnohonárodnostný štát Uhorsko sa stal od roka 1000 domovom Slovákov, ktorí tu žili a tvorili hodnoty. Bol to starý slovenský rod Hunt-Poznanovcov, ktorý pomohol budúcemu uhorskému kráľovi Štefanovi I. poraziť šomodského vojvodu Kopáňa. Bol to uhorský prímas a ostrihomský arcibiskup Ján Selepečni, rodom Slovák, ktorý v 17. storočí vynaložil obrovské politické, diplomatické, morálne a finančné úsilie v boji proti Turkom, za čo si vyslúžil honosný titul Záchranca Viedne. Bol to aj polyhistor Matej Bel z Očovej, nazývaný Veľká ozdoba Uhorska, ktorý položil základy modernej uhorskej vedy v prvej polovici 18. storočia. Na tomto mieste nemožno spomenúť všetkých Slovákov, ktorí žili, pracovali a obetovali sa za Uhorsko.

skemu spisovateľovi Williamovi Ritterovi, českému básnikovi Adolfovi Heydukovi, moravskému katolíckemu kňazovi Aloisovi Kolískovi, spisovateľovi a učiteľovi Karolovi Kálovovi, česko-židovskému právnikovi Eduardovi Ledererovi a iným významným slavistom, slovákistom a slovákofilom, ktorí sa Slovákov zastali na medzinárodnej pôde. Pri príležitosti storočnice Trianonu zverejní ustanovizeň krátky historický dokument.

Po zlých skúsenostiach s národným útlakom a maďarizáciou sa nikto nemôže čudovať našim predkom, že bojovali za vystúpenie z tisícročného uhorského štátneho zväzku s Maďarmi. Uhorsko výrazne stratilo svoje pôvodné princípy, na ktorých sa budovala jeho štátnosť až do 18. storočia, keď sa spustil proces legálnej a ilegálnej maďarizácie. Projekt „veľkého Uhorska“ pod dominanciou Maďarov v strednej Európe zlyhal pre neschopnosť politických elít Uhorska riešiť národnostnú a sociálnu otázku, ako aj otázku demokratizácie spoločnosti. Koleso dejín sa pohlo a v rokoch 1918 až 1920 sa cesty moderného slovenského a maďarského národa rozišli. Práve Trianonom získali Maďari svoj vlastný národný štát, ktorý im mnohonárodnostné Uhorsko pre svoju multietnickú povahu nemohlo dať. Nepochopenie podstaty národno-emancipačných hnutí národov Uhorska sa skončilo jeho rozpadom. Žiaľ, toto nepochopenie pretrváva v časti maďarského obyvateľstva dodnes. Ako keby ich predkovia žili v inom Uhorsku než Slováci, Rumuni, Chorváti, Srbi, Poliaci, Nemci, Židia či Rusíni. Po Trianone pripadla Maďarsku tretina územia Uhorska, ostatné jeho časti pripadli národom, ktoré na nich žili. Zároveň je historickým faktom, že Najvyššia rada spojencov nedokázala stanoviť novú hranicu medzi

Toto má byť spravodlivosť pre Maďarsko, ako si ju predstavujú mnohí u našich južných susedov.

Maďarskom a Československom na základe etnického princípu, pretože Slováci a Maďari žili v jej okolí silno premiešaní. Preto sa rozhodla pre reciprocitu – nová slovenská menšina v Maďarsku a nová maďarská menšina v Československu mala byť počtom približne rovnaká, hoci zo slovenskej menšiny u našich južných susedov zostalo dnes už len torzo.

■ EURÓPSKY PRIESTOR

Napriek pohnutým dejinám a konfliktom sú sto rokov po Trianone Slovensko a Maďarsko rovnocennými partnermi. Spolupracujeme na najvyššej štátnej a medzinárodnej úrovni, sme členmi Vyšehradskej štvorky, NATO, Európskej únie, schengenského priestoru i ďalších organizácií. Menšiny dostali základné ľudské a občianske práva v súlade s európskymi štandardmi, majú vlastné školy a podporu rozvíjania národnostnej kultúry a povedomia. Žijeme v demokracii a globalizovanom svete, no slovenská trauma z 19. storočia a maďarská trauma

z 20. storočia ako keby neustále viseli nad vzájomnými vzťahmi. A sté výročie Trianonskej zmluvy je príhodným časom, keď tieto traumy na oboch stranách môžu vyplávať opäť na povrch. Závisí od nás všetkých, Slovákov Maďarov, ako sa k nim postavíme.

Dejiny Matice slovenskej sú priamym svedectvom o maďarizácii na sklonku existencie Uhorska. Premiér a minister vnútra Kálmán Tisza násilne zatvoril našu ustanovizeň v roku 1875 a zhabal celý jej majetok. Obnovená mohla byť až po vzniku prvej Československej republiky v roku 1919 a odvtedy žije dodnes. Napriek tomu Matica slovenská nie je zatrpknutou inštitúciou, pretože jej zakladatelia ju v roku 1863 osnovali na princípoch slobody, demokracie a tolerance voči iným národom. V tej dobe išlo o pokrokové myšlienky, ktoré presadzoval už Ľudovít Štúr. Matica slovenská si veľmi želá, aby po sto rokoch od Trianonu došlo k vzájomnému pochopeniu medzi Slovámi a Maďarmi. Aby obe strany

úprimne oľutovali krivdy, ktoré sa stali neviným ľuďom a rodinám, a aby sa pozreli na spoločné národné dejiny aj pred 18. storočím. Aby Maďari pochopili, že Uhorsko nikdy nebolo maďarským štátom, a preto sa maďarizačná a asimilačná snaha ich nacionalistickej politickej elity skončila jeho logickým rozpadom. A aby Slováci citlivejšie chápali, že naši južní susedia dodnes vnímajú rozdelenie tisícok rodín do rôznych štátov ako veľkú ranu.

■ REVÍZIA JE NEMOŽNÁ

Žijeme v dobe, v ktorej sa každý človek rodí s rovnakými právami a hodnotou. Akákoľvek revízia starých pomerov a hraníc už, prirodzene, nie je možná. Dva najväčšie vojenské konflikty ľudstva sú pre všetky národy dostatočným momentom, aby zachovali mier. Sté výročie Trianonu tak môžeme vnímať aj inak. Nech je príležitosťou na väčšie pochopenie medzi súčasnými generáciami Slovákov a Maďarov, zvlášť na juhu Slovenska. Nech jedna strana druhej nekladie prekážky a nech sa usilujú vychádzať si v ústrety v mene pokojného spolunažívania, aktívnej spolupráce a prosperity. Aby sa Slováci v oblastiach s maďarskou národnostnou väčšinou na juhu Slovenska necítili ako občania druhej kategórie a aby sa aj maďarská menšina na Slovensku cítila prijatá. Slovensko už dokázalo, že je moderným štátom na mape Európy, ktorý nielen na papieri, ale reálne zabezpečil menšinám na svojom území dostatočné práva a školskú, kultúrnu i finančnú podporu. Je čas, aby sme sa všetci poučili z vlastných dejín a nepoužívali ich ako nástroj na jatrenie starých rán vo svojich národoch ani na politické ciele v priestore strednej Európy. Paradoxne, práve Trianon môže byť príležitosťou na vzájomné pochopenie.

NA OKRAJ

Európska komisia zverejnila stratégiu Z farmy na stôl, ktorá stanovuje regulačné a neregulačné opatrenia na zabezpečenie udržateľných potravinových systémov a na splnenie ambícií Európskej zelenej dohody, zameranej na dosiahnutie klimatickej neutrality v Európe. Ambiciózne ciele sa však nedajú dosiahnuť bez dostatočnej konzultácie so všetkými zainteresovanými aktérmi a bez jasnej a pevne zakotvenej finančnej pomoci. To tvrdí na margo stratégie Potravinárska komora Slovenska (PKS).

Z farmy na stôl

Podľa časti dokumentu pod podnázvom Z farmy na stôl chce Komisia v Európe vytvoriť spravodlivý a zdravý potravinový systém šetrný k životnému prostrediu. „Potravinárska komora Slovenska podporuje ambiciózne ciele stanovené v stratégii Z farmy na stôl. Obsahuje veľa zaujímavých iniciatív pre budúcu environmentálnu, sociálnu a hospodársku udržateľnosť Európy. Kríza spôsobená novým koronavírusom však ukázala, ako a či vôbec sme v skutočnosti schopní na úrovni EÚ, ale aj jednotlivých členských krajín pružne reagovať na mimoriadne situácie z pohľadu zabezpečenia nepretržitej dostupnosti potravín pre našich obyvateľov,“ reaguje na stratégiu Jana Venhartová, riaditeľka Potravinárskej komory Slovenska. Už počas pandémie poukazovala PKS na fakt, že potravinárskym podnikom, rovnako aj zvyšnej ekonomike bude trvať určitý čas, kým sa zo vzniknutej situácie zotavia a nastavia sa na budúci rast.

U nás si však musíme uvedomiť, že z pohľadu výroby potravín Slovenská republika výrazne zaostáva nielen za ostatnými európskymi krajinami, ale aj v porovnaní so susednými štátmi. Nie je to len v objeme domácej produkcie, ale aj celkovo v modernizácii zariadení a technológií, podpore inovácií, vzdelávania potravinárov a spotrebiteľov a taktiež v dostatočnej finančnej podpore, ktorá na Slovensku za posledných desaťročí absentovala. Na porovnanie, Maďarsko preinvestovalo v období rokov 2013 – 2020 do potravinárskeho priemyslu jednu miliardu eur, zatiaľ čo Slovenská republika len niečo vyše dvesto miliónov eur, pričom technologický dlh oproti iným krajinám budeme len veľmi ťažko dobiehať.

Naša krajina potrebuje v prvom rade jasnú koncepciu rozvoja poľnohospodárstva a potravinárstva, aby sme dokázali nielen zabezpečiť potravinovú sebestačnosť Slovenska, ale aj dostatočne rýchlo a cielene reagovať na všetky čiastkové úlohy, ktoré nám vyplývajú z naplňania cieľov európskych stratégií. Nezaobídeme sa bez jasnej vize podpory potravinárskych inovácií a prepojenia vedeckých a výskumných inštitúcií s praxou. Potrebuje jasnú a pevne zakotvenú finančnú podporu potravinárskeho priemyslu. Hoci nízky podiel slovenských potravinárskych výrobcov v obchodoch v poslednom období stagnuje na necelých štyridsiatich percentách, zahraničný obchod s agropotravinárskymi výrobkami sa prepadá. Jeho saldo sa blíži pomaly k poldruha miliarde eur. Projekt Z farmy na stôl by ho do istej miery mohol úspešne znížiť.

Štefan ZLATOŠ

Nemusíme byť odkázaní na produkciu pochybnej kvality zo zahraničia

Ako na problémy v ekologickom pestovaní zeleniny

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Agrokruh je systém, v ktorom je požiadavka na udržanie a podporu života v pôde i na jej povrchu rešpektovaná v maximálne možnej miere. Využíva, ale neznásilňuje pravidlá rovnováhy mnohých foriem života vo voľnej prírode.

Moderné technológie pri obrábaní pôdy sú založené na princípe prevracania hornej vrstvy pôdy. Každým takýmto zásahom veľká časť prospešných baktérií zahynie a pôda sa znehodnotí. Technológiu Agrokruh u nás vyvinuli nadšenci ako odpoveď na tento problém. Pôdu obrába mechanicky, lenže nezasaňuje do prílišnej hĺbky a nepoškodzuje baktérie, vďaka ktorým je pôda hodnotná.

■ NOVÁ TECHNOLÓGIA

V súčasnosti je „čerstvá“ zelenina, ktorá pochádza zväčša z kamiónov zo zahraničia a v ktorej stále kontrolujú, či v nej nie je nad povolenú normu to, čo životu škodí, bežne prístupná. Menej sa však už skúma to, čo by v nej malo byť, a nie je. Dobre pritom vieme, že o zeleninu so zaručenou výživovou kvalitou, dobrou cenou a dostupnosťou krátko po zbere je na našom trhu veľký a stále rastúci záujem, ale nie je nijaká ponuka, lebo takú nikto nepestuje.

V Družstve Agrokruh Slovakia nevznikla idea dostatku zdravej zeleniny pre Slovensko iba teraz nedávno počas núdzového stavu. Naopak, v praxi si overujú svoje teórie už viac ako tridsať rokov. Ale aby sa našli odvážlivci, ktorí by sa chceli živiť ekologickým pestovaním zeleniny na malých hospodárstvach, bola potrebná nová technológia. Z dnešného družstva začal túto úlohu – vytvorenie novej technológie pre malých ekologických pestovateľov zeleniny, pretavovať do praxe ako prvý Ján Šlinský. Mimo chodom, ako profesionálny pestovateľ zeleniny si „na kolene“ poskladal prvé rameno systému Agrokruh.

„Asi desať percent povrchu zemskej kôry sa využíva na produkciu potravín, čo v rozvinutých krajinách spravidla znamená, že po týchto plochách sa pohybuje voľne

Pestovanie zeleniny v kruhu s použitím mostovej technológie

živúca zver a človek zväčša len ako vodič ťažkej poľnohospodárskej techniky. Raz budeme produkovať všetky naše potraviny bez poškodzovania a zaťažovania životného prostredia a potom sa ekologické poľnohospodárstvo bude prejavovať nielen produkciou kvalitných potravín, ale aj vznikom a ponukou príjemného a život podporujúceho životného prostredia.“ Taká je vzia Ján Šlinského.

■ EKOLOGICKÉ ZÓNY

Ekologické zóny so systémom Agrokruh na pestovanie zeleniny sa môžu stať prvým funkčným a účinným prejavom tohto budúceho vývoja. Ekologická zóna je priestor, v ktorom je asi deväťdesiatpäť percent plochy využívanej na poľnohospodársku produkciu a asi päť percent na podporu aktivít, ktoré s ňou súvisia alebo vhodným spôsobom zvyšujú ekonomickú efektívnosť fungovania ekologickej zóny ako celku. Každá ekologickej zóna má nielen svojho farmára, ale aj svojich spotrebiteľov. Zo skúsenosti sa už vie, že „svoju“ zónu občas naozaj s rados-

ťou navštívia. Spôsob pestovania s Agrokruhom znamená, že plocha ekologickej zóny okrem iného zadržuje oveľa viac vody, pretože pôda v kruhoch i v ich okolí nie je nikdy celá odhalená, burinu stačí pravidelne vykosiť a porast možno zavlažovať aj vstrekaním vody priamo ku koreňom rastlín, čím sa zníži množstvo vody potrebnej na zavlažovanie. Mikrobiológia pôdy, ktorá je dôležitá súčasť poznatkov ekologickej farmára, sa začne meniť, zvyšuje sa biodiverzita životného prostredia, čo sú všetko okolnosti, ktoré synergicky zvyšujú kvalitu životného prostredia. Možnosti získajú aj spotrebiteľia a najmä deti, ktoré majú dnes až príliš veľa „podnetov“ zo smartfónov. Môžu navštíviť občas „svoju“ farmu a byť súčasťou toho, ako vzniká zo zeme to, čo nás živí.

■ ŽIVÁ MANDALA

Na lepšiu predstavu – plocha farmy je rozdelená na sústavu záhonov kruhového tvaru. Zelenina sa v nich pestuje v presne stanovenom a prísne dodržiavanom oševnom

postupe, zväčša v zmiešanej kultúre, a ekologicky veľmi ohladupným spôsobom aplikovania agrotechnických úkonov prostredníctvom mechanizačného systému, ktorý reálne umožňuje pestovanie zeleniny bez chémie a bez driny. Plôšky medzi jednotlivými kruhovými parcelami sú určené na pestovanie ekonomicky síce menej výnosných, ale o to viac biologicky prínosných druhov rastlín.

Takýmto spôsobom je možné vytvárať farmy, kde sa pestuje štyridsať až päťdesiatdva druhov zeleniny, dvadsať až tridsať druhov bylín a kvetín v špirálovitých riadkoch, na kruhových i medzikruhových záhonoch, ktoré sú živou mandalou, umocňujúcou pôžitok z jedla, aj zážitkom z pohľadu a vône.

Systém Agrokruh tým, že ekoprodukčné zóny sú obrábané bez prejazdu mechanizačných prostriedkov po ploche, eliminuje udupávanie pôdy, čím okrem iného jednoznačne prispieva k zvyšovaniu jej retenčnej schopnosti. Keďže mechanizačné prostriedky sa pohybujú po pevne stanovených dráhach, je možné na ekostabilizačných plochách, tam, kde je to vhodné, vybudovať sústavu jazierok, rybníčkov, mokradí, a tým zadržať zrážkovú vodu, spomaliť jej odtok a dosiahnuť zvýšenie zásoby vody v krajine a tiež zvýšenie rovnováhy miestnej klímy na mnohonásobne vyššej úrovni, než je to pri doterajšom veľkoplošnom poľnohospodárskom systéme.

Agrokruh taktiež predstavuje vytvorenie biotopov pre množstvo voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov a umožňuje návrat mnohých tých, ktoré boli priemyselnou poľnohospodárskou veľkovýrobu z krajiny vytlačené.

S použitím podkladov a so súhlasom Družstva Agrokruh Slovakia spracoval Ivan BROŽÍK

Jahňacina, ktorá roky smerovala do Talianska, hľadá teraz domácich spotrebiteľov

Zbavíme sa závislosti od zahraničia?

Text a foto: Ján ČERNÝ

Na salaši v Liptovských Revúcach nedávno predstavili nové označenie stopercentnej slovenskej jahňaciny. Stalo sa tak po urgentných rokovaníach ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Jána Mičovského, zástupcov Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku a obchodníkov.

„To, čo bolo pre mnohých roky nemožné, sa nám podarilo vyriešiť za mesiac poctivej práce. Navyše v časoch, keď nás intenzívne zamestnáva riešenie pandémie. Zachránili sme tak desiatky poľnohospodárov pred krachom a stovky ľudí pred stratou zamestnania. Výsledok je však ešte oveľa lepší, ako sme očakávali. Zdravý slovenský vidiek prináša zdravie aj do miest vo forme kvalitnej, výživnej a na slovenských lúkach chovanej jahňaciny,“ informoval Ján Mičovský, minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Jahňacie mäso býva na našich tanieroch iba výnimočne, a to je škoda. Patrí k tomu najzdravšiemu, čo medzi mäsom možno nájsť. Obsahuje výrazné množstvo protizápalových omega-3 mastných kyselín aj kyseliny olejovej pre zdravé srdce, ktorú najčastejšie prijímame v olivovom oleji. Preto by si náš organizmus zaslužil, aby sa nám na jedálnom lístku objavovala jahňacina oveľa častejšie. Nielenže vyniká jemnosťou, ale je plná minerálov potrebných pre zdravé fungovanie tela. Navyše je jahňacie mäso

Koronavírusová pandémia prehĺbila aj problémy slovenského ovčiarstva, keď „odstrihla“ roky zaužívaný systém vývozu jahniat do Talianska.

aj ekonomické, pretože z neho nie sú nijaké odrezky, podobne ako pri hovädzej sviečkovej alebo bravčovej panenke.

Jahňacina je veľmi zdravý druh mäsa so širokou škálou základných živín. Je ľahko stráviteľná, a preto sa spolu s kuracínou a králičím mäsom odporúča aj malým deťom medzi prvými mäsovými príkrmami. Vhodná je pri diétach, problémoch s tráviacim systémom, zvýšenom cholesterolu. Pre obsah ľahko vstre-

batelného železa sa odporúča aj anemikom. V mäse z jahniat sú zastúpené aj vitamíny skupiny B, priaznivo ovplyvňujúce fungovanie nervového systému a metabolismus. Za zmienku stojí aj obsah zinku, draslíka, vápnika a fosforu.

Pre koronavírus na jar Taliansko, tradičný odberateľ jahňaciny slovenských ovčiarov, uzavrelo hranice a na Slovensku nastala kríza chovateľov oviec, ktorí nevedeli svoju produkciu nikde umiestniť.

„Pred pár týždňami bola situácia v chove oviec kritická, potrebovali sme umiestniť približne deväťdesiat tisíc jahniat. Obrátili sme sa o pomoc na každého, na koho sme mohli. Spustili sme mediálnu propagáciu tejto situácie a výsledok je neuveriteľný. Záujem o kúpu jahňacieho mäsa na Slovensku

nebol roky taký výrazný. Chovateľom volajú ľudia z celého Slovenska a mnohí majú záujem jahňacinu vyskúšať prvýkrát. Máme už aj odozvy od ľudí, ktorí vyskúšali jahňacinu prvýkrát na Veľkú noc, zachutila im a teraz chcú ďalšie mäso na sezónu letných grilovačiek,“ povedal Slavomír Reľovský, riaditeľ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku.

Slovenskí spotrebiteľia nájdu slovenskú jahňacinu na pultoch obchodných reťazcov pod spoločným označením nálepkou „Zlaté jahňa – 100 percent slovenské“ a s označením Značky kvality. Zdravé vidiecke produkty aj pre zdravšie mestá chce postupne agrozort naštartovať vo viacerých oblastiach. Jahňacina sa tak stane nielen sezónnou pochúťkou, ale dostupná bude celý rok. Chovatelia sa dopytu prispôbia tak, aby na pultoch bolo vždy čerstvé jahňacie mäso.

Naším cieľom preto je, aby sa mäso vyprodukované na Slovensku, doma aj skonsumovalo,“ uzavrel nateraz tému minister Ján Mičovský.

Nové číslo Slovenských pohľadov je opäť plné dobrého čítania Osudy Hatalovcov aj Mňačkova osudová žena

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet, teraz.sk, TASR

Historické okamihy, ktoré menia nielen naše plány, ale aj celé životy, rozbor diela Andreja Sládkoviča či zamyslenie nad mementom, ktoré po sebe zanechala druhá svetová vojna. To všetko môžete nájsť vo svojich obľúbených Slovenských pohľadoch, ktorých nové júnové číslo práve prichádza na pulty predajní a stánkov. Slovenské pohľady na literatúru, umenie a vedu ako druhý najstarší literárny časopis v Európe, ktorý v roku 1846 založil štúrovec Jozef Miloslav Hurban a v roku 1881 jeho vydávanie obnovil jeho syn spisovateľ Svetozár Hurban Vajanský spolu s jazykovedcom Jozefom Škultéty, dlhoročným správcom Matice slovenskej, sa od začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia opäť dostalo pod gesciu Matice slovenskej.

Tak ako v každom čísle aj tentoraz prináša to najkvalitnejšie z domácej literatúry. V úvodníku sa prof. Dalimír Hajko zamyslí nad vzťahom medzi našou každodennosťou a dejinami, historickými momentmi, ktoré vedú nečakane a často neprijateľne zmeniť naše bežné životy.

■ BARD POÉZIE

Pri príležitosti dvojestého výročia narodenia slovenského romantického básnika Andreja Sládkoviča pripomíname si ho ukážkou z jeho Maríny, považovanej za najdlhšiu lúboštnú báseň na svete, ktorú napísal v zime v roku 1844 ako citové vyjadrenie nešťastnej lásky. Básnik Ján Švantner podrobne Sládkovičovo dielo odbornej analýze a hodnotí ho ako jeden z vrcholov, ale i východiskový bod slovenskej poézie, ktorý poznačil jej následný vývin a smerovanie a ktorý položil hlboké základy modernej slovenskej poézie. Marián Gešper v príspevku Neznáme osudy bratov Hatalovcov sa vydal po stopách týchto národné uvedomelých mladých ľudí. Dušan a Milan Hatalovci pôsobili v česko-slovenských

légiách v Rusku. Dušan hrdinsky padol ako dvadsaťpäťročný v bitke o mesto Bachmač v marci 1918. Brat Milan prežil celú sibírsku anabázu. S légiami prešiel tisíce kilometrov od Kyjeva až po Vladivostok. Domov sa vrátil medzi poslednými v roku 1920. Omnoho neskôr sa zúčastnil aj na protinacistickom odboji.

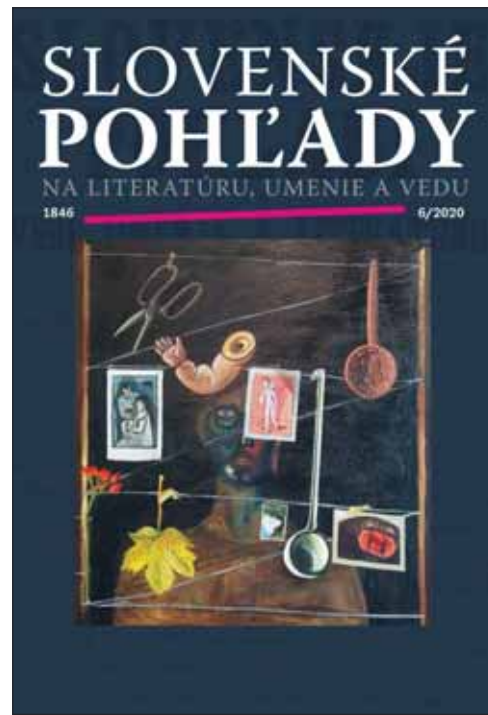
Jozef Čertík priniesie preklad básne Jána Kollára. Eva Fordinálková sa vo svojom príspevku prinavrúti k Hollého eposu Cyrilo-Metodiáda. Dielu dominuje myšlienka obrany vlastnej kultúry, táto potreba, ako vidieť súčasné dianie, nič nestratila na aktuálnosti.

■ NÁRODNÁ ENCYKLOPÉDIA

Pri príležitosti sedemdesiateho piateho výročia ukončenia najdesiatej vojny histórie Dušan Kerný odhalil málo známe miesta a bitky vo Veľkej vlasteneckej vojne. Po odrazení nacistických agresorov pred Moskvou dochádzalo v strednej časti frontu k pozícnym bojom pri Rževskom výbežku. Táto oblasť patrí medzi najkrvavejšie miesta v celej vojne. Počas rokov 1942 – 1943 tu

prišlo v štyroch útočných operáciách o život 1,3 milióna vojakov Červenej armády. Slovenské pohľady prinášajú básnické príspevky od Jána Zambora a Jána Maršálka.

Slavo Kalný prichádza s prózou Rehabilitácia sa odkladá. Pavol Mičianik nás oboznámi s priebehom oslobodzovania Slovenska na konci druhej svetovej vojny. Vecne, odborne a ideologicky nezaujato prináša zaujímavé zhrnutie tohto neľahkého obdobia našich dejín, všetky bojové operácie, veliteľov a všetky podstatné údaje pre milovníkov nielen vojenskej histórie. Lubomír Podušel priblíži život a tvorbu maliara Ferdinanda Hložníka. Štefan Luby píše o našej národnej encyklopédii, pomenovanej po Matejovi Belovi, ktorá sa tohto roka dočká už svojho deviateho zväzku. Zmienil sa aj o historickom procese vo svete a u nás, ktorý viedol k vytvoreniu dnešnej Encyclopaediae Beliana. Marta Hlušiková sa vo svojej próze Vykričiš mu to do vody venuje aj desiatym stránkam našej reality. Peter Cabada sa pri storočnici narodenia Petra Karvaša

politikum, kde rozoberá, ako jazyk formoval politiku, prienik anglických výrazov do národných jazykov až po dnešný „orwellovský newspeak“ v podobe politicky korektného vyjadrovania.

■ SPOZA MORAVY

Slovenské pohľady tradične prinášajú recenzie viacerých domácich aj zahraničných autorov, pravidelné rubriky od Gustáva Murína Laboratórium, ako aj nahliadnutie do literárnej tvorby v Čechách v rubrike Spozna Moravy od významného slavistu prof. I. Pospíšila. Miloš Ferko v Literárnom antikvariáte píše o sýrskom spisovateľovi Z. Tamerovi. V zápisníku sa so sochárom Jurajom Rusňákom rozlúči Jana Pivovarníková.

Číslo tradične uzatvára rubrika od Štefana Haviara Pripomíname si.

Výtvarný sprievod čísla je vytvorený z diel a prác mladej autorky Marty Javorskej. Študovala na Akadémii krásnych umení v Krakove v ateliéri profesora Zbigniewa Sprychu, doktorandské štúdium absolvovala na Sliezskej univerzite v poľskom Tešíne. Svoju tvorbu prezentovala množstvom výstav v Poľsku a inde v Európe, kde získala niekoľko ocenení. Žije v Banskej Bystrici, kde v roku 2013 vystavovala v Záhrade – Centre nezávislej kultúry, v roku 2014 v Banskej Štiavnici a v Tisovci.

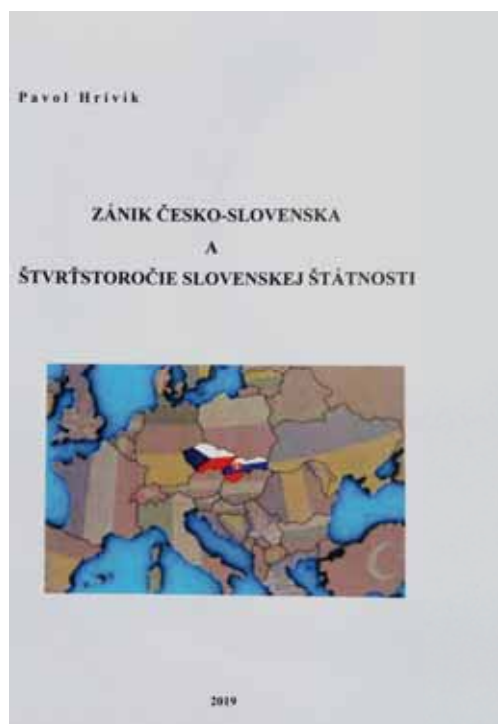
zamýšľa nad jeho pohnutým životným príbehom a odkazom bohatého a rozmanitého diela. Zameriava sa na jeho prácu, ktorou obohatil našu kinematografiu, spoluprácu s Petrom Solanom, ako aj s inými režisérmi.

Lubomír Feldek sa drobnými postrehi vracia k divadelnej hre Rozškľabaný škovránok, uverejnenej na stránkach Slovenských pohľadov v tohtoročnom marcovom a aprílovom čísle. Jozef Leikert v pútavom príspevku sa snaží vyriešiť záhadu osudovej ženy Ladislava Mňačka. Gustáv Murín prináša príspevok s príznačným názvom Slovo ako

Vznik samostatnej Slovenskej republiky prebehol ústavnou a legálnou cestou

Zánik ČSR a štvrtstoročie slovenskej štátnosti

KNIHA TÝŽDŇA

Vedecká monografia bývalého poslanca Snemovne národov Federálneho zhromaždenia (1990 – 1992) a súčasného vysokoškolského pedagóga doc. Ing. Pavla Hrivíka, CSc., Zánik Česko-Slovenska a štvrtstoročie slovenskej štátnosti mapuje základný vývoj v bývalom Česko-Slovensku po novembrovej nežnej revolúcii. Opisuje najvýznamnejšie momenty a míľniky jeho smerovania až do jeho ústavného rozdelenia na dva samostatné štáty Slovenskú republiku a Českú republiku. Nevynecháva ani historické udalosti, ktoré po vzniku samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky sprevádzali jej spoločensko-politické a sociálno-ekonomické premeny.

Autor analyzoval aj prípravu Slovenskej republiky na vstup do Európskej únie v pozícii asociovanej a neskôr kandidujúcej krajiny. Pozornosť venoval prvej historickej pôsobnosti Slovenska na poste predsedajúceho členského štátu v Rade ministrov EÚ. V monografii sú uvedené aj reminiscencie niektorých významných politických a kultúrnych osobností na rozdelenie česko-slovenskej federácie, ako aj ich hodnotenie doterajšieho vývoja vzájomných vzťahov suverénnych štátov Slovenskej republiky a Českej republiky. Obsahom a cieľom predloženej monografie je tiež poukázať na skutočnosť, že oslabovanie integrity Česko-Slovenska sa už začalo krátko po novembrovej nežnej revolúcii. Ďalej potvrdiť legitimitu a legalitu procesu postupného zániku česko-slovenskej federácie a pozitívne následky zániku spoločného štátu pre oba národy. V neposlednom rade posúdiť obsah a význam transformačných procesov prebiehajúcich po ústavnom rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v samostatnej a demokratickej Slovenskej republike, ako boli tieto procesy ovplyvňované prípravou Slovenska na vstup do Európskej únie a NATO

Matej MINDÁR

NEKROLÓG

So smútkom konštatujem, že nás opustil vo veku šesťdesiatich piatich rokov Bohuš BODACZ. Stretávali sme sa v rodinnom prostredí počas letných dovolení v Domove spisovateľov v Budmericiach. Býval tichý, zahĺbený do seba, no pri rozhovore rozhladený spoločník a pri náhodnom vtipu dokázal vyprsknúť do nečakane búrlivého smiechu. Narodil sa prvého marca 1955 v Bratislave. Vyštudoval etnológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Podieľal sa na etnografickom

Za literátom Bohušom BODACZOM

výskume v okolí Banskej Štiavnice či zatopenej oblasti vodného diela Starina. Do novin a časopisov napísal množstvo recenzií a článkov. Sedával v porotách literárnych súťaží. V pozícii zástupcu šéfredaktora Literárneho týždenníka sa pričínal o zrod knižnej edície Literárneho týždenníka. Vytvoril prózy Pokoj noci (2000), Strážca tajomstva v krajine bláznov (2001), Polnočná žena (2004), Nuda v krematóriu (2010). Spolu s Bystríkom Šikulom napísal dvojportréty súčasných prozaikov Premeny ohňa (1999).

Bohuš Bodacz preskákval niekoľko povolání, aby sa mohol túlať po svete. Precestoval Strednú Áziu a varí všetky európske štáty – od pravoslávneho Ruska až po katolícky Vatikán. Na mieste nasával dejinné príbehy – z nich si neskôr tvoril svoj spisovateľský svet, ktorý otváral svojmu čitateľovi.

Je to cítiť najmä v poslednom poviedkovom triptychu Veľká smrť. V prvej poviedke píše o osudovej láske chrámového pisára k bratovej žene. V druhej nás zavedie do časov pálenia čarodejnic. V tretej zabľúdiť do čias bojov kresťanstva a islamu. Vžil sa do postavy veľmajstra templárskeho rádu Jacquesa de Molay. Jeho tvorbu výstižne charakterizoval Bystrík Šikula v doslove k spomínanej knižke: „Vďaka dôkladnej znalosti starovekých a stredovekých reálií a vďaka svojim fabulačným schopnostiam a kreativitě si autor môže dovoliť vyrozprávať v troch modelových situáciách svoj vlastný autentický príbeh. Hlboko ľudský, aktuálny a súčasný.“

Peter VALO

HUMORESKA

Keď nekoná štát, rozhodol som sa konať osobne. Pripojil som sa k hromadnej žalobe na Čínu k texaskému súdu. Mój kamarát Donald, občania a tretosektorové spolky žiadajú od Číny kompenzáciu dvadsať biliónov dolárov za ujmy spôsobené koronavírusom. Moja ujma zatiaľ predstavuje jeden dolár, takže úhrnná žaloba by bola dvadsať biliónov plus jeden dolár...

Na jeden dolár som odhadol cenu vlastnoručne vyrobeného rúška. Navyše som dodržal náš prezidentský a vládny politický trend. Požiadal som advokátov, aby žaloba obsahovala výhradu proti čínskemu nedodržiavaniu ľudských práv. A výhradu proti

Putinovmu zasahovaniu do amerických volieb. Žiadosť na Európsku úniu, aby zakázala dovozy respirátorov, pľúcnych ventilácií, koronatestov a ďalších sortimentov z Číny

to dokonca podakoval. Apeninci majú mäkké chrbtice. Vírusy im ich ešte viac oslabili... My si budeme všetko na tú pliahu vyrábať sami. Aj keď to v podstate nepotrebujeme.

My už veľmi dobre vieme ako na to...

a Ruska, už som odoslal. Nebrat' od nich nič, ani vo forme daru. Neverím Danajcom, i keď nám dary prinášajú. Laokoon takto varoval Trójanov pred trójskym koňom a vieme, ako to dopadlo. Pľúcne ventilácie a testy nech si Číňania posielajú do USA. Majú odtiaľ najviac objednávok. My máme svoju hrdosť. Nebudeme ako Taliani. Prijali pomoc od Rusov a Číňanov a ich prezident sa im za

Koronavírus porazíme tlačovkami, rúškami a núdzovým stavom. Môžu prísť druhé aj tretie vlny. Ešte máme v talóne Nemcov, Francúzov, Britov a Kórejanov. Ak nám nepomôžu, výrobu v ich fabrikách na Slovensku zastavíme a skrachujú.

Šéfstvo NATO upozornilo členov Aliancie, že napriek kolapsom ekonomík a utrpeniu ľudí v súvislosti s pandémiou nikto nezrušil prí-

kaz investovať dve percentá HDP do zbrojenia. Hrdó vypnime hrude. My to dodržíme. Na rozdiel od našich susedov. Budúce stíhačky nám to zabezpečia na dlhé roky dopredu.

Národnú gardu, keby sme ju mali. Ludové milície sme zrušili. Povinnú vojenskú službu takisto. Namiesto toho máme u nás vynikajúcich hráčov vojnových počítačových hier. Naše vlády nikdy neobľubovali civilných vyznáčov vojenskej prípravy a držiteľov legálnych zbraní. Vždy sa na nich dívali ako na možný protivládny odboj. Reminiscencie na SNP? Vo Švajčiarsku a USA presne naopak. U nás občianska iniciatíva nie je žiaduca. V Brazílii, kde pandémia zúri najviac, sa občianska iniciatíva už prejavila. Gangstri z Ría de Janeiro vyhlásili, že pokiaľ vláda nedokáže zabezpečiť zákaz vychádzania, oni dodržiavanie zákazu zabezpečia vlastnými silami...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

ČRTA

V polovici júna roka 1987 križevacký vladyka Slavomir Miklovič vysvätil za kňaza iba dvadsaťdvaročného mladíka. V januári 2020 bol už arcibiskup Cyril Vasil' vymenovaný za apoštolského administrátora Košickej eparchie „sede plena“. Jeho Excelencia Mons. Cyril Vasil' SJ, titulárny arcibiskup Ptolemaidy v Líbyi, ktorý dovtedy pôsobil vo funkcii vatikánskeho sekretára Kongregácie pre východné cirkvi, sa vrátil na rodné a ním milované Slovensko. Rodák z Košíc vtedy povedal: „Pred niekoľkými hodinami bolo oznámené tlačovými úradmi Svätej stolice, že som bol vymenovaný za apoštolského administrátora „sede plena“ Košickej eparchie.“

Medzi Božím ľudom...

Znamená to niekoľko vecí: v prvom rade je to ukončenie mojej činnosti ako tajomníka sekretára Kongregácie pre východné cirkvi po jedenástich rokoch služby. Pre mňa to v skutočnosti znamená aj návrat opäť na Slovensko po viac ako troch desaťročiach môjho pobytu v zahraničí. Je to náhla zmena do môjho života, takže sa budem musieť trochu zreorganizovať, ale rozhodne len čo prídem na Slovensko, začnem sa riadne podieľať na živote eparchie, takže budem prítomný medzi Božím ľudom.“

Iba drobnou zaujímavosťou života Jeho Excelencie je zhoda dátumov – kňazskú vysviacku absolvoval 14. 6. 1987 a za biskupa bol vysvätený 14. 6. 2009. Cyril Vasil' prijal vymenovanie od Svätého Otca Benedikta XVI., ktorý ho 7. mája 2009 povýšil do hodnosti arcibiskupa titulárneho sídla v Ptolemaide v Líbyi a zároveň ho vymenoval za sekretára Kongregácie pre východné cirkvi.

Biskupským heslom vladyku Cyrila sú slová Prvého Petrovho listu Parati semper (Stále pripravený), ktoré odražajú aj jeho osobnú skúsenosť s katolíckym skautingom.

Do Ríma ho priviedla túžba študovať to, čo sa vo vtedajšom Československu nedalo, aj keď komunistický režim sa už chýlil ku koncu. V Ríme pokračoval v štúdiu teológie, konkrétne cirkevného práva, a to na Právnickej fakulte Pápežského východného inštitútu (Gregorova univerzita), kde získal licenciát a neskôr doktorát. Oslovený ignaciánskou spiritualitou vstúpil v roku 1990 do Spoločnosti Ježišovej (jezuiti). Významná je aj jeho pedagogická a publikačná činnosť. Je profesorom na renomovanej Pápežskej Gregorovej univerzite v Ríme a na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity. Okrem toho sa vo voľnom čase venoval skautom. Ako arcibiskup sa často usiluje stretávať so svojimi veriacimi. Teraz, už na Slovensku, sú takéto stretnutia častejšie. Nezabudnuteľné sú jeho homílie, napríklad tá o Obrazie siedmich materinských bolestí zo Šaština v septembri v roku 2015. V nej okrem iného hovoril o nás všetkých, najmä o tých, „ktorým bola autorita ľudským alebo i Božím právom zverená a s ňou neraz ľahkomyselne a hriechne hazardujú. A čo my na to všetko? Mávneme rukou, odplujeme si a v duchu si povieme: Všetci sú rovnakí, všetko je to jedna banda, ja už neverím nikomu a ničomu, všetci klamú, všetci kradnú, nikomu na mne nezáleží – aj ja si teda budem robiť, čo chcem, a vykašlem sa na všetkých a na všetko“. Takto priamo sa dokážu vyjadrovať iba skutočné vodcovské osobnosti Slovenska a arcibiskup Cyril Vasil' je určite jednou z nich.

Štefan ZLATOŠ

Cisársko-kráľovský astronóm Maximilián HELL sa narodil pred tristo rokmi Zo Štiavnických Baní až na výslnie k Venuši

Jozef SLIACKY – Foto: internet

V roku 1769 vzrušoval astronómov celého sveta prechod Venuše popred slnečný kotúč. Nie všetkým „pátračom v nebi“ priala šťastena. Tá sa priklonila na stranu Maximiliána HELLA, ktorý sa narodil pred tristo rokmi, 15. mája 1720, v Piargu, dnešných Štiavnických Baniach.

Maximilián Rudolf Hell bol jedným z dvadsiatich troch detí konštruktéra banenských strojov a zariadení Mateja Kornela Hella (* 1653 – † 4. novembra 1748). Zatiaľ čo jeho starší brat Jozef Karol (* máj 1713 – † 11. marca 1769) úspešne kráčal v otcových stopách, Maximilián, aj keď bol takisto technicky zdatný, viac inklinoval k matematike a astronómii. Veľký vplyv mal naňho Samuel Mikovíni, od roka 1738 hlavný merač v štiavnickom banškom revíri a hlavný profesor na Banskej škole v Banskej Štiavnici.

■ LÁKAVÁ PONUKA

V roku 1738 vstúpil Maximilián Hell v Trenčine do jezuitskej rehole, čo mu uľahčilo cestu za vzdelaním. Na univerzite vo Viedni vyštudoval filozofiu, matematiku, históriu a teológiu. Po štyroch rokoch pôsobenia na univerzitách v Kluži a Trnave (v oboch naprojektoval observatóriá) mu v roku 1755 ponúkli miesto profesora na jeho viedenskej alma mater a zároveň post riaditeľa cisárskeho observatória...

Bola to ponuka, ktorá sa neodmieta. Hell sa jej chytil s prirodzenou vervou, s plným nasadením energie, vedomostí a skúseností. Zapojil sa do pozorovania prechodu Venuše pred slnečným diskom 6. júla 1761. Naskytla sa totiž možnosť zmerať paralaxu Slnka, a tým aj vypočítať vzdialenosť Zeme od našej hviezdy. (Paralaxa je uhol, ktorý zvierajú smery vedené z dvoch rôznych miest priestoru a pozorovaného telesa.) Hell zhrnul získané výsledky v spise *Transitus Veneris ante discum Solis* anno 1761.

■ ZA POLÁRNY KRUIH

Astronómia neboli s výsledkami spokojní, ale vesmír im ponúkal ďalšiu šancu o osem rokov neskôr. Dánsky kráľ Kristián VII., pod ktorého korunu patrilo aj dnešné Nórsko, bol naklonený vede a rozhodol sa financovať expedíciu na zapolárny ostrov Vardö. Keď hľadal kandidáta na jej vedenie, do oka mu padlo meno viedenského astronóma Maximiliána Hella.

Bola to druhá ponuka, ktorá sa neodmieta. Za asistenta si Hell vybral bývalého žiaka Jána Šajnoviča. Oboch pred odchodom na ďaleký sever prijala cisár-

rovná Mária Terézia. Cesta na „miesto činu“ bola dlhá a náročná. Z Viedne odišli 28. apríla 1768 a na Vardö prišli až 11. októbra. Hneď sa pustili do budovania observatória. Do Vianoc bolo hotové. Polárnu noc využili na pozorovanie severskej prírody a života tamjších obyvateľov. Zatiaľ čo Šajnoviča zaujala najmä podobnosť lapončiny s maďarčinou, Hell si všimol predovšetkým polárnu žiaru. Svoj odborný pohľad na toto severské divadlo podal v spise *Theoria Lucis borealis nova* (1777).

■ MILOŠŤ NEBIES

S napätím očakávali 3. jún 1769. Obávali sa počasia, ktoré je v týchto

V niekdajšom Piargu – dnes v Štiavnických Baniach, sa narodil astronóm svetového mena Maximilián HELL.

severských končinách nevyspytateľné. Ako to vyzeralo na Vardö, dozvedáme sa z denníka Jána Šajnoviča: „Keď sme dnes (3. júna) určili výšku poludníka, ktorá zodpovedá tomuto dňu, nebo sa opäť zatiahlo oblakmi. Večer o 9. hodine, plní obáv a nádejí, stáli sme pred ďalekohľadom – Hell, ja a študent Polkrewing. Uprene sme pozorovali, či predsa na zapadajúcom Slnku nezbadáme vstup Venuše. Odrazu sa mraky roztrhli a sťahy cez okno sme videli Slnko, výborne sme pozorovali oba dotyky vstupujúcej Venuše. Jav trval päť minút, potom opäť husté oblaky Slnko zakryli. Celých päť hodín nebo ostalo zamračené a už sme sa vzdávali nádeje, že budeme môcť pozorovať dotyk pri výstupe. Zarmútení, so smutnými tvármi stáli pri nás naši hostia

HELLOVE pozorovania Venuše a výpočty vzdialenosti nebeských telies mu priniesli svetové uznanie.

a hlbokým mlčaním tlmočili nám svoj ozajstný súcit. Lahko si môžete predstaviť, ako sme sa cítili...

■ ČISTÉ NEBO

Medzitým sa priblížil čas, keď mala Venuša vystúpiť. A tu zrazu lúče Slnka pomaly prenikajú hustým príkrovom oblakov, ktoré ho zakrývali, až ich napokon úplne rozptýlili. Slnko sa lesklo v čistom jase a dotyk vystupujúcej Venuše bolo možné veľmi presne pozorovať. Unášala nás nekonečná radosť a velebili sme mimoriadnu milosť nebies... Potom nebo ostalo čisté; mohli sme celkom zreteľne pozorovať na poludníku nastávajúci prechod Slnka. Popoludní sme opäť určili príslušné výšky Slnka, a len čo sme boli hotoví, rozpútala sa na severe búrka, čierne mraky zakryli nebo, zem i more.

Hana GREGOROVÁ sa usilovala, aby nebolo medzi ľuďmi nezaslúženej biedy Bohatým priehrstím prispela do slovenskej literatúry

Jozef SLIACKY – Foto: archív SNN

Pred sto tridsiatimi piatimi rokmi, 30. januára 1885, sa narodila Hana GREGOROVÁ. Po vzore manžela Jozefa Gregora Tajovského sa chytila literárneho pera, ale stala sa aj významnou predstaviteľkou ženského hnutia a jej umelecké večierky pomáhali rozvíjať kultúrne dianie nielen v Bratislave, ale i na Slovensku.

„Vzdelaná žena je povinná pracovať kultúrne a verejne v záujme druhých. Žena dneška má pracovať na novej epoche ľudstva, v ktorej nebude nezaslúženej biedy. Má bojovať o lepšie sociálne pomery. Má kultúrou, sociálnou činnosťou a umením naplňovať formu života,“ to sú slová Hany Gregorovej, ktorá celý svoj život zasvätila kultúre – a z nej najmä literatúre – a boju za práva žien. Ukazovala cestu, po ktorej sa môžu ženy uberať, aby dosiahli v spoločnosti postavenie, aké im patrí.

Narodila sa v Martine pred sto tridsiatimi piatimi rokmi 30. januára 1885. V kruhu farbiarskej rodiny Lilgovcov mohla od detstva spoznávať, aké je postavenie Slovákov v Uhorsku a aké je postavenie žien vo vtedajšej spoločnosti. Už od osemnástich rokov hrávala divadlo v martinskom Slovenskom spevokole, pričom sa zoznámila s úspešným spisovateľom Jozefom Gre-

gorom Tajovským a povedala mu svoje áno. Stalo sa tak v rumunskom Nadlaku v roku 1907, kde v tom čase Tajovský pôsobil a kde sa venoval miestnym slovenským divadelným ochotníkom, združeným v Ľudovom kruhu. Jeho manželka Hana stvárnila v roku 1908 postavu Matky v rovnomennej Tajovského hre a rok neskôr

MEMORIÁL

spolu nacvičili jednoaktovku Pytačky od Antona Pavloviča Čechova, ktorú Hana Gregorová preložila z ruštiny.

Po prvej svetovej vojne, ktorú Tajovský prežil na východnom fronte a v česko-slovenských légiách, sa manželka Gregorovci usadili v Bratislave. Obaja pokračovali v kultúrnej, osvetovej a literárnej práci, ale zaujímali sa i o politické dianie. Po manželovej smrti (20. mája 1940) sa Hana Gregorová presťahovala k dcére Dagmare do Prahy, kde sa jej pozemská púť skončila 11. decembra

Hana GREGOROVÁ sa povedľa ovela známejšieho manžela Jozefa GREGORA TAJOVSKÉHO nestratila – stala sa nielen spisovateľkou, ale aj významnou predstaviteľkou ženského hnutia.

Odvtedy, hoci je už 6. júna, sme Slnko nevideli.“

■ ZEM A SLNKO

Prechod Venuše pred slnečným kotúčom bol v roku 1769 centrom pozornosti astronómov celého sveta. Pozorovanie tohto nebeského divadla bolo aj jednou z úloh prvej expedície britského námorného kapitána Jamesa Cooka. Vedci z jeho lode Endeavour umiestnili svoje prístroje na exotickom ostrove Tahiti. (Pravda, hlavnou úlohou J. Cooka bolo hľadanie tajomnej zeme „Terra australis“, a tým priestoru na rozšírenie britského koloniálneho panstva.)

Pri astronomických pozorovaniach hrá dôležitú úlohu počasie. Šťastena sa priklonila na Hellovu stranu. Paralaxu stanovil na 8,8 až 8,9“ a podľa toho vypočítal vzdialenosť Zeme od Slnka na 149 – 150 miliónov kilometrov. Je to naozaj úctyhodná presnosť, keď si uvedomíme, aké prístroje mal Hell k dispozícii pred dva a pol storočiami. Súčasné údaje hovoria o paralaxe 8,79415“ a o strednej vzdialenosti Zeme od Slnka 149,6 milióna kilometra (min. 147,1 mil. km, max. 152,1 mil. km). Výsledky pozorovaní uverejnil M. Hell v roku 1770 v spise, ktorý vyšiel v Kodani.

■ SVETOVÉ UZNANIE

Vedecké úspechy vyniesli Maximiliánovi Hellovi členstvo v renomovaných spoločnostiach, ale – ako to neraz býva – ozývali sa aj neprajníci. Hell pokračoval v astronomickom bádaní a jeho výsledky uverejňoval najmä na stránkach ročenky *Ephemerides astronomicae ad meridianum Vindobonensem*, ale nad jeho najväčším objavom sa tahali mračná černejšie ako tie na severe. V roku 1883 prišiel do Viedne americký astronóm Simon Newcomb, ktorý sa špecializoval na Slnko a jeho planetárnu sústavu, a pozoroval prechod Venuše pred slnečným diskom v roku 1874 a 1882. Dostali sa mu do rúk Hellove spisy a nemohol inak, len Hella a jeho výsledky rehabilitovať. Maximilián Hell zomrel vo Viedni 14. apríla 1792. Posmrtna sa dostal naozaj až do neba: meno Maxhell nesie asteroid, ktorý objavil na juhočeskej Kleti český astronóm Antonín Mrkos v roku 1981.

1958. Pochovali ju vedľa manžela na cintoríne v jeho rodnom Tajove.

Spomenuli sme preklad Čechových Pytačiek. Vďaka Hane Gregorovej sa dostali k slovenským čitateľom aj ďalšie diela renomovaných literátov. Ako jej literárny debut sa spomína preklad známeho románu Kálmána Mikszátha *Dáždnik svätého Petra*. Aj keď jej meno neznelo tak zvučne ako meno jej manžela, aj ona bohatým priehrstím prispela do slovenskej literatúry. Písala prózu pre dospelých, ale i pre detského čitateľa. Deťom boli určené knižky *O Zorke*, čo každému svietila, *Kytka*, *Oddané srdiečka*, *Rozprávočky z rádia* a *Pavko* v Prahe. Bohatšia a pestrejšia je Gregorovej tvorba pre dospelých. Už v roku 1912 jej vyšla zbierka krátkych próz s prostým, no výstižným názvom *Ženy*. Práve osudy žien si všimla vo svojich prozaických prácach, ako boli zbierky *noviel Můj svět*, *Pokorní lidé*, *Zo srdca*, *Cudzím dvorom* alebo *Trpké údely* či román *Vlhy duše*.

Stakčinska starostlivosť o vojenské cintoríny a pamiatky je príkladná Bojovú vpravu tu zažil aj Egon Erwin Kisch

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Stakčín v okrese Snina má z obcí Slovenska najväčší kataster s rozlohou stošesťdesiat štvorcových kilometrov. Väčšie už majú len tri mestské metropoly. Príkladná je starostlivosť o vojenské cintoríny i pamiatky. Pred rokom pri príležitosti sedemdesiateho piateho výročia oslobodenia obce upravili sovietsky tank T-34, umiestnený uprostred obce ako súčasť pamätníka oslobodenia. Ako povedal starosta obce Miroslav Bober (na snímke pred tankom), po takmer štyridsiatich rokoch ho vyčistili aj zvnútra a vyniesli odtiaľ päť vriec odpadu. Tohto roku sa pustia do obnovy pamätníka. Obec sa stará aj o vojnové cintoríny, ktoré spadajú pod jej pôsobnosť, od čias, keď bola vybudovaná vodárenská nádrž Starina. Vedno s tým, ktorý sa nachádza priamo v Stakčine, je ich desať.

Stakčín bol v 20. storočí dejiskom vojnových konfliktov. Na začiatku prvej svetovej vojny v novembri 1914 cárske ruské vojská pod vedením generála Leva Kornilova prenikli Ruským sedlom cez Stakčín do Humenného. Pri obci vtedy prebiehali ťažké boje. V priebehu januára 1915 sa frontová línia presunula z Haliča do obcí neďaleko Stakčína a trvala do konca mája (Veľkonočná bitka). Na týchto bojoch sa zúčastnil i „zúrivý reportér“ Egon Erwin Kisch, ktorý svoje zážitky knižne publikoval. V Stakčine zriadila rakúsko-uhorská armáda lazaret a vojenský zajatecký

Stakčinský kataster, ktorý patrí k najrozsiahljším u nás, poznačili obe svetové vojny a zanechali tu množstvo vojenských hrobov, o ktoré sa obecná samospráva príkladne stara. Na snímke starosta Stakčína Miroslav BOBER pred pamätníkom obetí vojen v centre obce.

Rozhlasový priekopník a folklorista Emil RUSKO bol aj obeť matičiar

Osobnosť, na akú hodno spomínať

Anton METEŇKO – Foto: archív E.R.

Básnik, dramatik, prekladateľ z češtiny, maďarčiny a rumunčiny, oduševnený iniciátor a organizátor rozhlasového vysielania v Košiciach a Bratislave, rozhlasový režisér a dramaturg, interpret slovenského piesňového folklóru, talentovaný a skúsený reportér Československého rozhlasu, rozhlasový aj divadelný herec, zakladateľ školského rozhlasu v Československu, košický matičiar najmä v medzivojnovom období Emil RUSKO si zaslúži našu pozornosť aj v spojitosti s faktom, že koncom júna uplynie sto dvadsať rokov od jeho narodenia.

Na svet prišiel v baníckej Lúbietovej 27. júna 1900. Po absolvovaní meštianskej školy v Banskej Bystrici (1916), študoval v rokoch 1916–1920 na učiteľských ústavoch v Turčianskych Tepliciach, Kiskunfélegyháze a v Leviciach. Najskôr pôsobil ako učiteľ v Dolnej Mičinej, neskôr v Dúbravici a v Košiciach.

Ako básnik debutoval zbierkou Piesne nového rána (1926) a oveľa neskôr publikoval ďalšiu Šiel som cestou (1940). Výraznejšie sa uplatnil v dramatickej tvorbe. Autor hry Plamene (1928), spoluautor komédie Červená opica (1929), hry Krútnava (1930), s A. Prídavkom upravil svoju rozhlasovú hru Nové časy idú (1933) na scénické výstupy, ktoré nastudovali viaceré ochotnícke súbory.

V rokoch 1928–1948 pôsobil ako rozhlasový pracovník, priekopník rozhlasového vysielania na Slovensku (Košice, Bratislava). Dominantnou oblasťou jeho pôsobenia sa stal roz-

hlas a rozhlasová tvorba. Bol autorom prvých slovenských rozhlasových reportáží a zaradil sa medzi popredných čs. rozhlasových reportérov medzivojnového obdobia. V Košiciach nastudoval okolo stopäťdesiat dramatických relácií, v Bratislave vyše štyridsať. Prekladal dramatické diela a prózu z češtiny a z maďarčiny, upravené pre vysielanie divadelné hry a dramatisoval epické predlohy (G. K. Zechenter-Laskomerský, J. Kalinčák, M. Kukučín, J. G. Tajovský, B. S. Timrava, J. Jesenský, ale aj A. France a A. Dumas). Patril medzi prvých dramatisátorov rozprávok vysielania pre deti. Písal pod pseudonymami: E. Lubieta, Emil Rusko Lubieta, E. Rumil, Lubieta, Rumil.

Emil Rusko bol zakladateľom SLUK-u a neskôr jeho riaditeľom. Doviedol celý kolektív SLUK-u k prvému programovému vystúpeniu, ktoré sa uskutočnilo 29. augusta 1949 na námestí vo Zvolene. Kolektív vie-

dol nasledujúce dva roky – do 30. 11. 1951.

Už počas svojho pôsobenia ako učiteľ bol Emil Rusko členom Miestneho odboru MS v Košiciach. Do jeho výboru ho zvolili na valnom zhromaždení miestneho odboru 12. marca 1927. Spolu so svojim rozhlasovým kolegom Antonom Prídavkom bol Emil Rusko opätovne zvolený do výboru Miestneho odboru MS v Košiciach aj 26. 3. 1928. Jeho matičný, literárny a už aj rozhlasový druh Anton Prídavok sa angažoval v matičnom Literárnom odbore v Košiciach, ktorý vznikol v decembri 1926. Z jeho podnetu v roku 1928 vydal tento matičný subjekt Almanach. Aktívny literár Emil Rusko doň prispel básňami Svitane a Polnoc aj ukážkou zo sociálnej hry Plamene.

Ruskovo pôsobenie v Košiciach prerušila na vyše šesť rokov horthyovsko-nilašovská okupácia. Mesto museli opustiť takí významní košickí matičiari, ako boli Július Kustra-Ko-

šický, biskup Jozef Čársky, no i Anton Prídavok či Emil Rusko. E. Rusko sa po vojne do Košíc, aj keď nie nadohľad, vrátil. Na valnom zhromaždení 20. februára 1946 bol Emil Rusko opätovne zvolený do výboru Miestneho odboru MS v Košiciach.

Emil Rusko zomrel v Bratislave 4. mája 1961 (iný dátum – 9. 5. 1961 – je zrejme dátumom jeho pohrebu). Pochovaný je v rodinnom hrobe na Martinskom cintoríne v Bratislave-Ružínove. Na svojho rodáka nezabudli ani v jeho rodisku. Bývalé banské mestečko Lubieta má na svojom webovom sídle aj profil tohto svojho významného rodáka, link: <<https://www.lubietova.sk/navstevnik-obce/vyznamni-rodaci/emil-rusko-148sk.html>>.

Emil RUSKO má bohatú bibliografiu všestranne činnej a vlast' obohacujúcej osobnosti.

šický, biskup Jozef Čársky, no i Anton Prídavok či Emil Rusko. E. Rusko sa po vojne do Košíc, aj keď nie nadohľad, vrátil. Na valnom zhromaždení 20. februára 1946 bol Emil Rusko opätovne zvolený do výboru Miestneho odboru MS v Košiciach.

Emil Rusko zomrel v Bratislave 4. mája 1961 (iný dátum – 9. 5. 1961 – je zrejme dátumom jeho pohrebu). Pochovaný je v rodinnom hrobe na Martinskom cintoríne v Bratislave-Ružínove. Na svojho rodáka nezabudli ani v jeho rodisku. Bývalé banské mestečko Lubieta má na svojom webovom sídle aj profil tohto svojho významného rodáka, link:

<<https://www.lubietova.sk/navstevnik-obce/vyznamni-rodaci/emil-rusko-148sk.html>>.

Apelujme na vládu, aby jej deklarovaná láska k vlasti nebola platonická

Matica a naša národná identita

Ján MARKO, člen MO MS v Nitre-Klokočine

Naši slovenskí predkovia sa zaradili medzi najstaršie štátotvorné národy. Dlhodobu môžeme uvádzať príklady o ich podiele na rozvíjaní spoločenského poriadku, kultúry, kresťanstva... čím sa spolupodieľali aj na civilizačnom pokroku európskych národov. To, že po vyše tisíc rokoch opäť žijeme vo svojej vlasti – nezávislej a suverénnej Slovenskej republike, nie je náhoda. Presvedčiť sa môže každý, kto je schopný objektívne vnímať obsah diela našich významných historikov.

Intenzívne globalizačné procesy, ale najmä pretrvávajúce aktivity viacerých egocentrických lídrov a aktivistov maďarských menšinových strán a hnutí trestuhodne aj dnes narušujú vzťahy a spolužitie občanov Slovenskej republiky. Výsledkom takejto politiky je skutočnosť, že mnohí občania SR so slovenskými menami a slovenskými koreňmi, ktorí sa doteraz zo zotrvačnosti hlásili k maďarskej národnosti, pochopili

svoje postavenie a miesto v spoločnosti, čo preukázali aj vo voľbách do Národnej rady SR. Chaoticky uplatňovaná rétorika, ako aj opätovná argumentácia: „Maďari majú obmedzené menšinové práva, každý má právo na autonómiu...“ v porovnaní so Slováckmi v Maďarsku vyznieva komicky. V reálnom pohľade je to však vydieranie Slovenskej republiky a ponižovanie Slovákov. Ak novovytvorená vláda SR splní svoje sľuby, že všetko

napraví, potom ponúkne maďarskej menšine model menšinových práv, aký uplatňuje maďarská vláda voči slovenskej menšine, alebo ešte lepšie, aký uplatňovala uhorská (nagymađarország) vláda voči tótom.

Tematika národnej identity, vyhlásená na rok 2020, vhodne zapadá aj do pripravovaných osláv tridsiateho výročia zrodu nezávislej a suverénnej Slovenskej republiky. Môžeme ju označiť aj za

trvale aktuálnu, pretože obhajoba, rozvíjanie a upevňovanie postavenia Slovákov v spoločnosti národov je nekonečný proces. Najspoločnejším článkom v rozvíjaní národného vedomia, osobnosti človeka, slovenskej kultúry... vo všetkých jej podobách boli vždy ľudia s vlastným úsudkom a názorom. Oceňujeme, že predchádzajúca vláda vykonala dôležité kroky a prijala účinné opatrenia na upevnenie slovenskej štátnosti. Dnes môžeme len dúfať, že nová vláda svoju platonickú lásku k vlasti preukáže konkrétnymi skutkami. Škola má nezastupiteľnú úlohu pri formovaní národného vedomia našej mládeže. Nabádamo preto príslušné štátne orgány a inštitúcie na zachovanie kontinuity vo výchovnom procese.

MATICNÉ DEPEŠE

Život národa je večný

Taký bol leitmotív aj názov spomienkového stretnutia pri príležitosti stého výročia Trianonskej mierovej zmluvy pri Pamätníku mierových zmlúv na Tyršovom nábreží pred Divadlom Aréna v Petržalke štvrtého júna tohto roka, na ktoré sme v našich novinách upozorňovali aj v príspevku jedného z hlavných protagonistov a rečníkov matičiara Jozefa Schwarza. Popri jeho referáte v programe zazneli aj verše v podaní herca Františka Kovára a podujatie, ktoré sa konalo pod gesciou Matice slovenskej, Nadácie M. R. Štefánika a Spolku Martina Rázusa, spevom ozdobil Martin Mikuš. Účastníci stretnutia rešpektovali všetky nariadenia súvisiace s núdzovým stavom, týkajúce sa ich ochrany, počtu, rozstupov aj potrebnej dezinfekcie.

Dievčatá na Hviezdoslavovom námestí

Ruská folklórna skupina Dievčatá vystúpila v piatok 12. júna po večer na Hviezdoslavovom námestí v našom hlavnom meste na koncerte Piesne mojej vlasti pri príležitosti Dňa Ruska. Podujatie zastrešilo Oddelenie kultúry mestskej časti Bratislava-Staré Mesto a Ruské centrum vedy a kultúry v Bratislave. V programe ozneli ruské a kozácke piesne v podaní sólistov tohto folklórneho telesa.

Umelecký sklár D. Prihel vystavuje v Ružínove

Popredný slovenský umelecký sklár Drahomír Prihel (*1956), ktorého umeniamilovná verejnosť pozná najmä ako tvorca pôsobivých brúsených sklenených objektov, demonštruje v ostatných rokoch svoju kreatívnu všestrannosť aj objavivými imaginatívnymi maľovanými figurálnymi sklenenými reliéfmi a drevenými plastikami, ktorými akoby predlžoval rodinnú sochársku tradíciu. Kurátorka PhDr. Mária Horváthová v bratislavskom Dome kultúry Ružinov predstavuje práve túto polohu umelcovej tvorby na výstave, ktorú sprístupnia verejnosti vernisážou 24. júna. Výstava potrvá do 28. augusta.

Mária Medvecká v Dolnom Kubíne

Slovenská výtvarná scéna má niekoľko výrazných stálic, ktorých tvorbu prezentujú galérie pomenované po nich alebo oficiálne galérie vo svojich stálych expozíciách. Takou umelkyňou je aj Mária Medvecká (1914 – 1987), ktorej umeleckú pozostalosť opatruje a prezentuje Oravská galéria v Dolnom Kubíne v zemiarskej kúrii v Tvrdošine -Medvedzi od októbra 1979, odkedy tu vystavujú podstatný výber z jej tvorby, ktorý v súčasnosti tvorí bezmála dvesto malieb a takmer sto kresieb. Keďže v tomto roku je pre nedostatok prostriedkov Galéria M. Medveckej v Tvrdošine zatvorená a vedenie Oravskej galérie nechcelo milovníkov umenia ochudobniť o zážitok zo stretnutia s dielom tejto národnej umelkyne, späť práve s týmto slovenským regiónom, prenieslo časť jej diel z Tvrdošína do výstavných priestorov OG v Dolnom Kubíne, kde si ich môžu návštevníci pozrieť popri aktuálnych výstavných projektoch a stálych expozíčných inštaláciách, ku ktorým patrí aj Ostrov umenia, kam sa môžu dostať galerijnou loďou Slanica a absolvovať pritom aj vyhlídkovú plavbu po Oravskej priehrade.

(se)

OČAMI MATIČIARA

Pani A. Jamrichová, matka známeho herca D. Jamricha, ktorému slúži ku ucti, že dlhé roky prispieval recitáciou do matičných podujatí, nám do Matice pravidelne nosila „prehrešky“ moderátorov slovenského rozhlasu a televízie proti spisovnej slovenčine. Naša spoločná „apelácia“ zabrala, oba subjekty si to všimli. V matičnej Kultúre slova jazykovedci A. Král, J. Doruľa, J. Kačala a iní nezištní spolupracovníci našli spočiatku svojich adresátov v Slovníku moderátorov verejných médií.

Elitní deformátori

Slovenská politická elita novej generácie, nech mi odpustia tí, ktorých sa to netýka, vykazuje úbohú jazykovú výbavu nielen v oblasti lexiky, ale i morfológie a gramatiky. Pritom všetci maturovali zo slovenčiny a nepredpokladám, že ju zvládli. Kto ovláda svetové jazyky a počúva politickú elitu Nemcov, Francúzov, Angličanov, Talianov, Maďarov a i., žasne, ako sú ich ministri, premiéri, hovorcovia, moderátori gramaticky jazykovo vybavení a ako „nebreptajú“ a, prepáčte za ten výraz, nekecajú, netrepú do vetra. Je nesporné, že ako tam i tu ústavný činiteľ má povinnosť ústavu a ňu zakotvený štátny jazyk slovenčinu rešpektovať. A nielen oni. Nevidaná prevaha anglikanizmov, germanizmov, jazykových skomolením, paškvilov, termínov, dialektizmov a pre väčšinu nášho národa nezrozumiteľných jazykových kombinácií, pleonazmov (hromadenie zbytočných slov) kazí dojem nielen v našich elektronických, ale aj printových médiách. Verejný prejav politika sa nemôže znížiť na krčmové termíny, pretože ich sleduje celá mladá slovenská generácia. Otázkou teda je, kto, ak nie Matica slovenská (najmä Jazykový a Pedagogický odbor) má nielen právo, ale i povinnosť tieto elitárske jazykové paškvily nielen mapovať, ale na ne aj poukazovať. Dnešné mnohé elitné „kobilky“, ktoré odštipávajú priamo z jadra štátneho jazyka, nemajú právo urážať národ, vedu, a keby ich zavše počuli A. Bernolák, L. Štúr, M. Hattala, J. Stanislav a i., sotva by im uznali známku zo slovenčiny na maturitnom vysvedčení... Ak môžu po slovensky spisovne hovoriť predstavitelia zahraničných Slovákov, ba aj rôzni cudzinci, ktorí sa u nás usadili ako lekári, inžinieri, inteligencia, prečo to nedokáže domáca slovenská politická elita.

Stanislav BAJANÍK, MO MS
v Dunajskej Lužnej

Uctili si hrdinov Slovenského národného povstania Matičná delegácia v Turčianskych Tepliciach

Viliam KOMORA – Foto: Ján ELIÁŠ

Oficiálne stretnutie predstaviteľov Matice slovenskej s primátorom kúpeľného mesta Turčianske Teplice a zároveň poslancom Národnej rady Slovenskej republiky Igorom Husom sa uskutočnilo za účasti prvého podpredsedu Matice slovenskej (MS) Mareka Hanusku, tajomníka MS Viliama Komoru, členky Výboru MS a zároveň predsedníčky okresnej organizácie Únie žien Slovenska Anny Dubovcovej.

Rokovanie o problematike spolupráce MS s mestom, ako aj k aktivitám v rámci širšieho regiónu horného Turca sa nieslo v priateľskej a srdečnej atmosfére. Treba uviesť, že mesto Turčianske Teplice dlhodobo spolupracuje s MS, podieľa sa na aktivitách Miestneho odboru MS, a to nielen finančne, ale aj personálne pri rôznych príležitostiach a podujatiach. Mesto je tiež príkladom spolupráce pri rôznych aktivitách pre občanov, ako aj mladých, študentov a školákov s našou najstaršou celonárodnou slovenskou inštitúciou. Práve preto sa rozhovory dotýkali aj problematiky školstva, výchovy a vzdelávania všeobecne, ďalších možností spolupráce a rozvoja v iných činnostiach najmä v tejto oblasti Slovenska.

Následne sa delegácia odobrala k pamätníku, ktorý pripomína padlých v druhej svetovej vojne, umučených Jána Hrušku a Praskovje Šovčíkovej, rodenej Ramazovovej-Čerenkovej, a ďalších ôsmich zabitých hrdinov SNP. Veniec k pamätníku položili a poklonili sa, aby si ešte v máji po uvoľnení karanténnych opatrení takto pripomenuli výročie, keďže Ján Hruška sa naro-

Predstavitelia samosprávy Turčianskych Teplic a Matice slovenskej si počas vzájomného rokovania uctili aj hrdinov Slovenského národného povstania pri pamätníku pripomínajúcom ich obeť.

dil 13. mája 1913 vo Vieske (dnes časť Turčianskych Teplic) a práve 13. mája 1945 bol pochovaný na cintoríne v Turčianskych Tepliciach.

Matica slovenská v spolupráci s mestami, obcami, ďalšími inštitúciami a inými si okrem iného pripomína práve aj takéto milníky, epizódy a spomienky na osobnosti, udalosti a časy, ktoré, žiaľ, sú často zabúdané. No pre pamäť, výchovu,

vzdelávanie a ucelený rast osobnosti, a to nielen novej generácie, sú nezabudnuteľné a významné. Preto je potrebné si ich pripomínať a uctievať, aby sa dosiahol komplexný rozvoj mladej slovenskej populácie, ako aj celého štátu Slovenskej republiky, národa a našej kultúry. Aby sa šírilo dobro, humanizmus a morálne hodnoty všeobecne, čo vždy bolo, je a bude prioritou Matice slovenskej.

Zobúdzanie mládeže do činnosti....

Ondrej BARANEC, predseda Okresnej rady MS Zvolene

Prvé stretnutie matičných pracovníkov v Banskobystrickom kraji sa konalo štvrtého júna 2020 v novej matičnej kancelárii vo Zvolene. Zaujímalo nás, ako matičiari prežili dlhý čas núdzového stavu, spôsobeného novým koronavírusom a chorobou Covid-19, bez stretávania. Rokovanie prebiehalo akoby po zimnom spánku, s radosťou na nové príležitosti a s novou silou. Bilancovali sme, ktoré odbory sa zobudia bezproblémovo, ktoré zaspia na večnosť alebo ktorým pôjdeme pomôcť a „nasilu“ ich zobudíme. Zistili sme, že niektoré odbory potrebujú možno len naštartovanie, pretože sil majú stále dosť. Na druhú stranu, mnohé odbory tento čas využili na systematickú prípravu plánovaných podujatí. Ku koncu stretnutia sme sa dohodli na revitalizácii viacerých odborov, ktorým chceme podať pomocnú ruku pri zobúdzaní sa k životu. Najviac nádeje vkladáme do toho, že

Začiatkom júna sa uskutočnilo bilančné aj „povzbudzujúce“ stretnutie matičných pracovníkov Banskobystrického kraja.

už nebudú nijaké stíšenia a donútenia naše letné plány stali skutočnosťou k uzavretiu do seba a spoločenskej a podujatia, spomienky či pietne akty nečinnosti. Budeme bojovať, aby sa zorganizujeme!

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V Slovenských národných novinách č. 21/2020 sme v rubrike Rozhovor týždňa priniesli interview s akademickým maliarom Viliamom Hornáčkom, čím sme zároveň upozornili, že Združenie pronárodne orientovanej inteligencie KORENE, ktoré je spojené s jeho menom aj aktivitami, oslavuje v tomto roku významné jubileum. Pýtali sme sa vás, o aké jubileum ide? Správne odpovedali tí čitatelia SNN, ktorí napísali, že KORENE oslavujú 30. výročie. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Karol Dzugas, Košická Polianka; Stanislav Hargaš, Bratislava; Jozef Kučera, Zvolen.

• V aktuálnom vydaní je v tejto rubrike rozhovor s riaditeľom členského ústredia MS M. Fejkom, ktorý okrem iného spomína prvé matičné odbory, ktoré vznikli už v roku 1919 a vlni sme oslavovali ich storočnice. Koľko ich bolo? Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu a elektronické kontakty, ktoré sú uvedené v tiráži SNN do ďalšieho vydania našich novín. (se)

AKO SI PREDPLATIŤ SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajú telefonicky:

043 / 3812 838

0918 / 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár:

www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné:

28,- €

Polročné predplatné:

14,- €

Štvrťročné predplatné:

7,- €

Účet na úhradu predplatného:

IBAN: SK28 7500 0000 0040 0786 8337

Variabilný symbol: 821020 - Do poznámky uveďte meno a priezvisko odberateľa.

PRIPOMÍNAME SI

13. júna

– pred sto sedemdesiatimi rokmi zomrel básnik, novinár, prekladateľ, pedagóg, organizátor kultúrneho života Juraj Palkovič (1769 – 1850); bol profesorom bratislavského evanjelického lýcea, na ktorom umožnil činnosť Ľudovítovi Štúrovi, v rokoch 1832 – 1836, poslanec uhorského snemu za mesto Krupina, novinársku prácu robil popri literárnej, filologickej i popularizačno-vedeckej činnosti

14. júna

– pred tridsiatimi piatimi rokmi podpísali Schengenskú dohodu o vytvorení bezcolného únie (1985); dohoda umožňuje spoločnú imigračnú politiku a spoločný hraničný režim krajín EÚ

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil teoretik drámy a literatúry Pavol Palkovič (1930 – 2009); okruh jeho záujmov zahŕňal všetky literárne žánre, postupne sa vyhraňoval smerom k domácej a inonárodnej dráme – s dominanciou dramatickej tvorby J. G. Tajovského, v roku 2004 mu Konferencia biskupov Slovenska udelila cenu patróna umelcov Fra Angelica za prínos ku kresťanským hodnotám v oblasti kultúry

15. júna

– pred sto rokmi sa narodil režisér Jozef Pekara (1920 – 2005), autor Slovenského betlehemu; jeho dielo vznikalo päťnásť rokov a je umiestnené v Dome Božieho milosrdenstva v Rajeckej Lesnej

16. júna

– pred päťdesiatimi rokmi sa narodila herečka Michaela Čobejová (1970); medzi najdôležitejšie inscenácie, v ktorých hrala, patria muzikál Ernesta Brylla a Katarzyna Gärtnerovej Na skle maľované, hry poľských dramatikov Janusza Głowackého Štvrtá sestra (Kaťa) a Sławomira Mrożeka Tango (Ala), Goldoniho komédia Čertice (Orsetta) a hra Franza Wedekinda Lulu (Lulu), hrala aj v seriáli Ordinácia v ružovej záhrade

17. júna

– pred sto päťnástimi rokmi sa narodil politik Jozef Lettrich (1905 – 1968); v rokoch 1945 – 1948 predseda Demokratickej strany, predseda SNR a poslanec Národného zhromaždenia, v marci 1948 s bratom emigroval do USA

18. júna

– pred päťdesiatimi rokmi sa narodil futbalista Ivan Kozák (1970), dlhoročný hráč 1. FC Košice, majster Slovenska v rokoch 1997 a 1998, člen mužstva, ktoré sa prebojovalo do hlavnej fázy Ligy majstrov v roku 1998; v drese národnej reprezentácie odohral tridsaťosem zápasov

– pred tristo päťnástimi rokmi zomrel učiteľ, výtvarník a hudobný skladateľ Jonáš Bubenka (1650 – 1705); komponoval duchovné piesne a zhudobňoval príležitostné básne, známym sa stal ako ilustrátor levočského vydania Komenského diela Orbis pictus (1685), podľa ktorých on preložil pôvodné latinské texty tejto učebnice do češtiny

19. júna

– pred tridsiatimi rokmi zomrela operná speváčka a hudobná pedagogička Marka Medvecká (1916 – 1990); úspešná interpretka najmä lyrických a mladodramatických postáv klasického i moderného repertoáru, popri sopranových zvládla i niektoré mezzosopranové úlohy, hosťovala na operných scénach v Prahe, v Brne, v Belehrade a vo Viedni

Ludovít KUSAL